

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASICO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

LETNIK XXVIII.

ŠTEV. 7-9

1927

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. - Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica, vrtna kolonija. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ul. št. 6. - Naročnina znaša 40 dinarjev. - Naročnina za Italijo je 10 lir. - Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo. - Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar. - Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Vsebinska v štev. 7.-9.: Najvažnejši zakon. A. Čadež. - Katoliške učiteljice v francoskih javnih šolah. Dr. L. Sušnik. - Ne za šolo, temveč za življenje. Anica Šubic. - Miselnost in značaj. Pero Horn. - Mimogrede. Aleš Napret. - Poslanstvo učiteljstva v mirobnem gibanju. Alfonz Kopriva. - Iz šolskega izkustva: Pisanje v novem duhu. H. R. - Kulturni pregled. - Književni pregled. - Vestnik za starše. - Zapiski.

Glasbena priloga: 5. M. Železnik: Prošnji ples. 6. M. Železnik: Škrjanček. 7. M. Železnik: Pojmo spat. 8. J. Aljaž: Šolarske k sv. Duhu.

Obvestilo. Današnji številki so pridejane položnice, ki pa so uporabne za podporni in tiskovni sklad »Slomškove družbe«.

Vabilo mladinskim pisateljem in ilustratorjem! V prosep »Glasnika Podmladka Rdečega križa« kot edinega skupnega glasila jugoslovenske šolske mladine se namerava uredništvo slovenskega dela tega »Glasnika« smotrno preustrōjiti, tako da bo posrednja uredniška stopnja za slovenski del »Glasnika« oblastni odbor Podmladka R. K. v Ljubljani, ki bo pridobival pisatelje (v prozi in vezani besedi), zbiral dopolane rokopiše, jih urejal in to, kar bo smatral za porabno, odpošiljal glavnemu uredniku v Beogradu. — Dobrodošli so le spisi krajšega obsega, bolj realne vsebine brez dolgovnega besedičenja. Goji naj se bratski sporazum vseh narodov. — Takisto so dobrodošli sestavki z ilustracijami ali pa slike (pokrajinske ali žanrske) naših slovenskih slikarjev in ilustratorjev. — V ta namen vabimo naše mladinske pisatelje in ilustratorje, da pošiljajo oblastnemu odboru P. R. K. v Ljubljani svoje prispevke za »Glasnik«. — Vsi priobčeni prispevki se bodo honorirali. — Tajnik: Fran Gabršek s. r.

Slovenski narod mnogo dolguje svojemu velikemu sinu Josipu Jurčiču, ki je bil pisatelj in politik v dobi našega narodnega preporoda. Naša dolžnost je, da se s hvaležnostjo spominjamo vsega, kar je ž njim v zvezi. Njegova rojstna hiša na Muljavi razpada; nevarnost preti, da ta dragoceni spomenik izgine še to zimo, kar se je — žal — že zgodilo n. pr. z Aškerčevo rojstno hišo v Globokem. Slovenci tega ne smemo dopustiti! Pojdimo na pomoč Jurčičevim svojcem, ki jih je devet (brat z ženo, star 82 let, njegov sin z ženo in vnuki) in ki v svojih skromnih razmerah ne morejo preprečiti nesreče! Osnoval se je odsek v »Slovenski Matici«, ki hoče z javnimi prispevki rešiti Jurčičevo rojstno hišo propada. Obračamo se na častilce Jurčičevega pisateljskega in političnega imena, da po svojih močeh prispevajo v ta namen. Darovi naj se pošiljajo ali uredništvom listov, ki jih bodo dali »Slovenski Matici«, ali pa naravnost »Slovenski Matici« v Ljubljani. — V Ljubljani, dne 12. julija 1927. Dr. Drag. Lončar, predsednik. Hugon Turk, oblastni vet. ref. in Jurčičev rojak, tajnik. Dr. Josip Debevec, blagajnik. Dr. Ivan Prijatelj in dr. Ivan Grafenauer, odbornika.

»Moderna Galerija«. Dne 25. avgusta t. l. se je vršil v Ljubljani ustanovni občni zbor »Moderne Galerije«. Potreba po ustanovi, ki bi nudila živečim umetnikom vsjo zaslonbo v moralnem, pa tudi v materialnem pogledu, je rodila misel za ustanovitev »Moderne Galerije«. Obča potreba po javnem forumu za pojave sodobne umetnosti dovoljno utemeljuje eksistenčno upravičenost »Moderne Galerije«. Ona je tedaj hraniteljica vrednot, ki jih je sodobna umetnost dovršila, pa tudi propagandistična organizacija za umetnostne pojave, ki sproti nastopajo. Podpisanemu odboru je čast in dolžnost, bpozoriti javnost na to

Najvažnejši zakon.

A. Čadež.

I. V pruski kakor tudi v avstrijski državni zbornici se je — lahko rečemo — dovolj srečno izvojevala bitka za državni šolski zakon. V Nemčiji je predložen tako zvani tretji načrt, ki ga je izdelalo notranje ministrstvo dogovorno z vsemi vladnimi strankami ter izročilo javnosti. Ta okvirni šolski zakon je posledica kompromisov in sestavljen tako, da se upoštevajo pravice staršev in varuje svoboda vesti, kakor je to zajamčeno v ustavi (čl. 146. in 135.) Katoličani so v trdem boju za šolo postavili to zahtevo kot vodilno idejo. Zahtevali so svobodo v trojnem zmislu: a) svobodo za pravice staršev, ki so po katoliških principih prvi poklicani za vzgojo. Katoličani nikakor ne branijo stališča, kakor da je pravica staršev neomejena. V spornih odnošajih se mora doseči taka rešitev, ki ne izključuje nobenega vzgojnega faktorja, marveč skuša ustvariti sintezo med pravicami staršev in države.

Katoličani so zahtevali b) svobodo vesti, ki ima poroštvo tudi v čl. 135. državne ustave. Nikdo nima pravice, siliti kóga, da bi ravnal proti pravemu prepričanju vesti.

Še tretjo zahtevo so uveljavljali: c) svobodo za Cerkev. Po katoliškem razumevanju gre Cerkvi od države neodvisno pravo, skrbeti za versko-nravno življenje ljudi. Ako nastane v tem oziru razdor med njo in državo, se mora vse storiti, da se doseže sporazum.

Pravice staršev zavaruje novi načrt šol. zakona v Nemčiji takole: »Osnovna šola mora podpirati, izpopolnjevati in nadaljevati vzgojo staršev in skrbeti, da postanejo šoloobvezni otroci nravno-dobri ljudje in pošteni državljani...«

Starši imajo pravico, da se svobodno odločijo za ta ali oni tip šol, ki jih šolski zakon predvideva. Zakonski načrt dovoljuje namreč trojno vrsto osnovnih šol.

1. verske, 2. skupne (simultane) in 3. šole brez verstva.

Verske šole (za katoličane — katoliške, za protestante — evangeljske, za žide — židovske) so zares to, kar beseda znači: Vsa vzgoja, ves pouk je usmerjen in uravnan po verskih načelih. Verskim naukom se daje opora v verskih vajah in v vežbah za praktično versko življenje. Učenci imajo največjo oporo v lepem zgledu učiteljstva.

V skupnih šolah se poučuje mladina raznih veroizpovedanj skupno; verski pouk se ji pa nudi ločeno po konfesijah, za kar se

pooblaste učne osebe dotične veroizpovedi. Razrednik pa mora biti one veroizpovedi, kateri pripada večina učencev, ali občine.

Za deco, ki je prijavljena, da ne spada k nobeni veroizpovedi, je predviden tretji tip šole, v kateri se namesto veronauka poučuje nekaka »splošna« morala.

* * *

Katoliško ljudstvo v Nemčiji bo skušalo uveljaviti še marsikatero zahtevo in ogladiti hrapavosti, ki so v načrtu. Listi poudarjajo, da so nemški katoličani v svojih zahtevah odločni in da nastopajo v strnjenih vrstah.

II. Tudi avstrijska zbornica je izvršila v zadnjem zasedanju veliko delo. Z novim prizidkom k šolski stavki se je v avstrijskem šolstvu napravil red, ki mora z njim biti zadovoljen vsak razsoden človek, kajti dobra šola se ne da z nobeno rečjo nadomestiti. Zadnji čas so v avstrijski zvezni državi pod egido soc. demokratske vlade delali s šolstvom raznovrstne poizkuse tako, da je bila nastala v tem oziru že cela zmešnjava. Boj zoper vero in verstvo v šoli je vznemirjal že celo manj resne in manj brižne katoličane. Dobili so vtis, da se pripravlja pot ruskemu boljševizmu.

Zdaj so vendarle postavili obrambo temu nevarnemu toku s primernim šolskim zakonom. Novi zakon omenja opetovano ukaz, da se mora mladina tudi na srednjih šolah versko-nravno vzgajati. Za osnovno šolo določa to dovolj jasno državni šolski zakon.

Srednjo šolo uravnava novi zakon bolj enotno kot doslej. Zakon ukazuje dalje, naj se s posebno brigo vzdržujejo glavne (t. j. meščanske) šole.

Boj za šolo pa s tem še ni končan, kajti zastopnik soc. demokracije, Oton Gloeckel, je izjavil, da bo njegov klub one paragrafe v zakonu, ki se v njih zahteva versko-nravna odgoja, tudi v bodoče trajno napadal in izpodbijal.

Iz teh podatkov vidimo, da vendarle povsod zmaguje prepričanje, da stoji vzgoja brez vere in brez morale na trhlih tleh. Boji in zmage v sosednih državah naj dajo poguma in vztrajnosti tudi roditeljem in vzgojiteljem v Jugoslaviji, da ne odnehajo od svojih pravic in krščanskih načel, ko se bo v Beogradu sestavljal državni šolski zakon.

Katoliške učiteljice v francoskih javnih šolah.

(Les »Davidées«.)

Dr. L. Sušnik,

Katoliški prerod na Francoskem v 20. stoletju se je s časom razširil že tudi na učiteljstvo na javnih šolah. To ni bila lahka reč, zakaj javno šolstvo v Franciji je že blizu 50 let lajiško in naravno je, da je takšno tudi učiteljstvo. Kar je bilo katoliških moči, so delovale največ pri za-

sebnem šolstvu, ki ga vzdržujejo francoski katoličani sami v lepem številu. A s splošnim tokom časa se je poživil verski čut tudi med vzgojitelji na državnih šolah vseh stopenj: na visokih, srednjih in osnovnih, in ti so se jeli zbirati okoli glasila »Bulletin des Professeurs catholiques de l'Université« (ust. 1911, obnovljen 1917) oziroma njega urednika Josepha Lottea.

Kot duhovna vez v verskih, socialnih in poklicnih stvareh je bil ustanovljen leta 1918. posebej za ljudskošolsko učiteljstvo »Bulletin national des Instituteurs et des Institutrices catholiques de l'Enseignement public« (ca. 23.000 naročnikov).

Pred dobrimi 10 leti, v začetku svetovne vojne (leta 1915. in 1916.) je zajel ta pokret tudi učiteljice na javnih ljudskih šolah. Začetek je bil prav skromen: ko je koncem leta 1916. izšel njihov mesečnik, je imel sprva le 12 naročnic.

V svojem listu pripovedujejo učiteljice same, kako se je to gibanje začelo.¹ Odrastle so na učiteljsišču v popolni verski nevednosti in so živele potem v indiferentnem okolju brez vere, katero so slišale le napadati, ne da bi se mogle ali znale zanjo zavzeti. Pri poučevanju so se jele zavedati, da podlaga, na kateri se uči v lajiški šoli po uradni odredbah, ni dovolj trdna in uspešna. Premišljevale so, kako bi se dala izboljšati. Iskale so navodil v knjigah, posebno verskih. Tedaj je izšel roman »Davidée Birot«, ki ga je napisal znani katoliški romanopisec René Bazin in čigar junakinja je učiteljica. Tu so našle popisane situacije, v katerih so se same nahajale, misli, potrebe, želje, kot so jih same imele. To jih je napotilo v isto smer kot junakinjo romana, namreč k iskanju resnice v praktičnem krščanstvu.

Naj navedem v par potezah vsebino omenjenega romana, ki je imel te važne posledice v smislu probude verske zavesti pri učiteljicah.²

Triindvajsetletna Davidée Birot je učiteljica v vasi L'Ardésie ob dolnji Loiri. Njen oče je župan v Blandes (Charente), neuk mož, ki je hotel, da postane hči kaj več. Ker je bil nasprotnik cerkve, je zrastle Davidée brez verske odgoje, ker se je tudi mati, čeprav krščanska, moralala prilagoditi očetovi volji. Drugo službeno mesto mlade učiteljice je torej L'Ardésie, delavski kraj s kamenolomom, kjer se čuti z voditeljico vred zelo osamelo in nezadovoljno. Iz srčne dobrote in dolgega časa se zanima za družinske razmere učenk in obišče bolno Anico Le Floch, jo tolaži v njeni neozdravljivi bolezni in ji na njeno tesnobno vprašanje potrdi, da lahko moli, dasi se sama ne briga za vero; na njeno prošnjo ji pošlje celo po duhovnika. S svojim zanimanjem za učenko pa je zadela na bolno točko. Učenkina mati Phrosine živi z delavcem po imenu Maieul Jacquet, čeprav je omožena, a jo je mož zapustil in drvari nekje v daljavi. Tako se znajde učiteljica pred problemom praktične morale in se nehote izrazi nasproti prizadetima, da njunega ravnanja ne odobrava,

¹ Prim. »Les Amitiés Catholiques Françaises« 15. febr. 1927, str. 13 ss

² René Bazin, Davidée Birot, Paris, Calmann - Lévy éd., 1912.

ker se upira njenemu poštenemu čutu. Maïeul, na čigar pesniško in dovtipno nprav je mladenka napravila velik vtis, gre vase in zapusti Phrosino; ta pa naznani učiteljico, da je klerikalna. Ker je dekle pri pogrebu učenke Le Floch spregovorila z župnikom par besed zahvale in imela s seboj velik molitvenik in pa, ker se na drugi strani Maïeul zanjo preveč zanima ter ji celo pošlje v dar tatinsko ustreljenega zajca, ima Davidée nastop z nevoščljivo voditeljico, ki jo zato naznani višji šolski oblasti.

Ne dolgo nato se pojavi v vasi nadzornik in pokliče učiteljico na odgovor. Njenih ljubavnih zadev da ji noče očitati, dokler ni javnega škandala: prostost... A prijeti jo mora, ker občuje z župnikom in pa, ker ostentativno nosi v službi velik molitvenik; v zasebnem življenju ima sicer svobodo, da hodi v cerkev, če hoče, zakaj vera je privatna stvar, a služba je služba; tu se mora kazati striktna indiferentnost. Davidée pa je pogumno dekle in nadzorniku pošteno odgovarja na njegove ozkosrčne pripombe: ne toliko iz kake verske vneme, kolikor iz užaljenosti, češ, da je govorila z župnikom samo minuto in čisto iz vljudnosti, molitvenik pa da ima žal le eden in ne more nič za to, če je malo večji.

Vendar pa si po odhodu nadzornika ne zakriva, da jo čaka najmanj kazenska premestitev. Na dopustu potoži svojo zadevo staršem in oče gre kot vpliven mož nad prefekta, da naj hčerki ne delajo sitnosti. Ta mu noče sicer ničesar obljubiti, ker to ne spada v njegov delokrog, a očetove grožnje z nastopom pri volitvah imajo le za posledico, da je zadeva proti hčeri ustavljena s tem, da dobi le svarilo za bodoče.

Afera mlade učiteljice, v kateri je ona s svojim pogumnim nastopom zmagala, se izve kmalu med njenimi tovarišicami, ki žive v sličnih dvomih in težkočah. Tako se začenjajo obračati nanjo za nasvete. Nekako nehote in nevede se znajde Davidée na čelu enakomislečih kolegij. Začne se bolj intenzivno zanimati za vprašanja in spozna, da je na pravem potu. Na ta način se krog vernih učiteljic počasi širi in organizira.

Zaradi njene prijaznosti jo imajo ljudje radi, ker jim pomaga, kjer more. Tako gre na roko celo Phrosini, ki se poda iskat svojega moža in, ker je ta ne mara, svojega sina. Rada daruje Davidée 100 frankov, da izve njegov naslov in sprijazni odtujenega, nezaupnega in samopridnega sina, ki služi nekj za hlapca, z materjo, čeprav ji ta za to ni hvaležna, temveč jo smatra za svojo sovražnico, ki ji hoče prevzeti ljubimca.

In res se je Maïeul poboljšal; pri nekem delavskem štrajku tvega življenje, da bi ji ne prelomil neke dane besede. Ko postane računovodnik pri ondotnem podjetju, jo poprosi za roko in Davidée mu je ne odreče.

Tako je mlada učiteljica našla pri izpolnjevanju svoje prave vzgojne naloge samo sebe in svojo srečo: vršila je v resnici apostolsko vlogo najprej brez namena, potem pa zavedno in postala vzor mnogim drugim.

Knjiža je prišla v pravi čas in bila mnogim v vzpodbudo: skupina zavedno vernih učiteljic je naraščala. Njihovo stališče ni bilo lahko. V vsej skromnosti so si vzele za cilj, da se najprej same izobrazijo v pravi resnici, da delajo dobro na tihem. Pri tem se striktno drže predpisov glede duha in pouka v šoli, tako da nimajo predstojniki nobenega povoda za očitke v pedagoškem oziru, temveč jih nasprotno celo hvalijo zbog njihovih uspehov. Zato pa zahtevajo zase pravico, da žive kot dobre katoličanke zasebno in v javnosti, tudi v svoji organizaciji: njihov zgled je najboljše apostolsko delo med ljudstvom. Napade, preganjanja prenašajo s samopremagovanjem in požrtvovalnostjo. Trpljenje, dobrota, ljubezen, molitev so sredstva za vztrajanje in spopolnjevanje v dobrem.

Njihov mesečnik »Ana Davidées«¹, ki ga pišejo po večini same, je glavna vez med njimi; v njem obravnavajo strokovna, verska in organizacijska vprašanja. Imajo tudi knjižnice, študijske krožke in podružnice. Udeležujejo se duhovnih vaj in verskega življenja sploh ter pridobivajo somišljenic že na učiteljskih. Vzdržujejo tudi zvezo z moškimi tovariši vseh stopenj in njihovim glasilom.

Res, da je število katoliških učiteljic v javnih šolah ali kot se imenujejo po svoji vzornici iz romana: »Davidées« (Davidke) v primeri z ostalim učiteljstvom še majhno, vendar jih je danes že nad 3000.

Vsako leto se vrši zanje kakih 12 duhovnih vaj po pokrajinah in tri splošne, poleg tega razni socialni tedni i. dr.

V praksi se giblje njihovo delo zlasti v treh smereh: boj proti alkoholizmu, boj proti begu z dežele v mesta in raznovrstna pomoč družinam z veliko otroki v socialnem, zdravstvenem in verskem oziru; ponekod, kjer ni duhovnikov, oskrbujejo celo pouk v katekizmu izven šole.

Čeprav se trudijo, da bi ostale nepoznane pri svojem delu za blagor soljudi, vendar njihovo prizadevanje ni ostalo prikrito in je našlo že mnogo priznanja.

Ne za šolo, temveč za življenje.

Anica Šubic.

Znan je ta izrek. Velja tudi nam učiteljem, vzgojiteljem. Ali se pa zavedamo te vzvišene naloge? Ali mislimo kdaj na to, da nam šola ne sme biti le učilnica, kjer kopičimo v učencih čisto znanje, temveč moramo predvsem vzgajati, vzgajati tako, da iz človeka naredimo človeka, sposobnega za sožitje s svojimi sodržavljani? »Česa neki bi si morala država bolj želeli, nego li, da se vrednost mož in žena kar najbolj dvigne?« Tako vprašuje Platon v glavni knjigi grške modrosti, ki nosi čestito ime »Država«. Če pa hočeš vzgojiti značajne ljudi, ki bodo nekaj stebri države in naroda, ki naj bi bili v spodbudo svoji okolici, v korist

¹ Ta »Bulletin mensuel« se naroča pri Mlle Silve, institutrice à Saint-Pons, par Segue, Basses-Alpes in stane za inozemstvo 15 fr. letno.

človeštvu in ne v breme, v čast in blagoslov času, v katerem žive, tedaj je potrebno, da se držiš krščansko-pedagoških načel. Ta pa ukazujejo, da naj človek kroti slaba nagnjenja, brzda počutke, skratka, da se premaguje. Vzgoja pa, ki nima za podlago načela, da je treba človeka potom pouka in navade, izreje in vzgoje privedi do tega, da se bo znal premagovati, sebe vladati in spopolnjevati, taka vzgoja je napačna in tak človek bo suženj svojih strasti, neznačajan priliznjenc, brezobziren zaničevalec in razdiralec vsega dobrega in lepega. Je li potem taka vzgoja vzgoja za življenje? — Razmaknimo svoj vzgojni program ven čez šolsko klop! Pripravljajmo gojenca na samovzgojevanje v zrelejših letih! Kadar prestopi gojenec v življenje, tedaj je prišel čas, da sam nadaljuje svojo vzgojo, da dokonča, kar je vzgojitelj le začel. Če vzgojitelj privede gojenca do tega, da bo le-ta v življenju praktično izvrševal to, kar se je naučil v šoli, potem lahko trdi, da vzgaja značaje in ne karikatur.

Francoski kralj Karl IX. je nekoč vprašal znamenitega pesnika Torquata Tassa: »Kdo, menite, je najsrečnejši?« Pesnik ne premišlja dolgo in odgovori: »Bog.« »To vsakdo ve,« pravi kralj, »in na to ni merilo moje vprašanje. A kdo je za Bogom najsrečnejši?« Torquato Tasso odgovori: »Kdor je Bogu najbolj podoben, namreč čednosten in kreposten človek.« — Najlepša pohvala za človeka je, če moremo o njem trditi, da je čednosten ali kreposten. Kreposti pa ne vcepiš gojencu z ukazi, tudi ne s šibo ali kaznijo, marveč predvsem z vzgojo. Bistvena podlaga vsaki dobri vzgoji pa je *v e r a*. Ako vera ne prešinja vsega človeka, njegovega razuma in volje, ter njegovega delovanja, je mrtva, brez vsebine, brez življenja. Prav taka bi bila tudi vzgoja brez verske podlage. Kaj je človek brez vere in brez verske vzgoje, izpričuje dovolj glasno žalostna podivjanost, zlasti v vrstah zanemarjenih mladih oseb, ki doraščajo prepuščeni samim sebi brez nadzorstva, brez verskega vpliva. Vsa zgodovina nam je dokaz, kako gineva in polagoma tudi izgine nrvnost, čednost in srčna plemenitost povsod, kjer ni verske vzgoje. Učitelj, vzgojitelj vzgajaj mladino v versko-nravnem duhu! Verska vzgoja je zahteva vesti, je zaukazana po božji volji in po božji postavi. Kdor ne vzgaja v verskem duhu, ta ne vzgaja za življenje, temveč za pogubo — za večno pogubo. A ne le to — še hujše se dogaja. So celo vzgojni činitelji, ki mladini naravnost vero trgajo iz srca, se vpricho nje norčujejo iz vsega svetega, smešijo in zaničujejo vse blago in vzvišeno. Taki pač ne poznajo razmer sveta, ne resnosti življenja, ne zavedajo se, koliko gorja je pod solncem, drugače ne bi s tako brezbriznostjo vzeli človeku edine opore, ki ga v življenju drži pokoncu. Brezverec se je v gostilni pred svojimi tovariši hvalil, da se mu je po treh letih vendarle posrečilo, svojo prej pobožno ženo docela »izpreobrniti«. Splošno odobravanje od strani prijateljev. Ko se je zvečer vračal domov, vidi pred svojo hišo mnogo ljudi. Prestrašeni mu pripovedujejo, da se je v hiši zgodila nesreča. Mož vstopi. Na tleh najde mrtvo ženo in vse tri otroke. Poleg žene je ležal listič z vsebino: »Dokler sem imela vero, sem lahko

mirno prenesla vse težave življenja. Ko si mi pa to iztrgal iz srca, sem postala zelo nesrečna. Tega svojim otrokom ne privoščim. Zato sem vse tri zastrupila.« Take sadove lahko rodi brezverstvo.

Iz vere izvira ljubezen do najvišjega bitja — do Boga. Sestra ljubezni do Boga je pa ljubezen do bližnjega. Ta ljubezen obstoji v treh točkah: 1. moraš vsem vse dobro želeči, 2. dobro storiti, komur in kadar ti je mogoče, 3. neprijetnosti bližnjega potrpežljivo prenašati in njegove slabosti opravičevati. Kristus, najboljši pedagog vseh časov, je ljubil vse brez izjeme: pravične in grešnike, telesne in dušne trpine, revne in bogate. Navajajmo k taki ljubezni tudi otroke! »Posodi tej ali oni součenki pero, svinčnik, reci ji danes lepo besedo, ker te je včeraj žalila, stori ji malo uslugo, ker ti je ona isto odrekla, bodi prijazna in vljudna do vsakogar, usmili se revežev, daj milodar.« To je praktična vzgoja, vzgoja za življenje. V ljubezni do bližnjega ima svojo koreniko sočutje, ta lavorjev venec na glavi gospodarja vsega stvarstva. Kadar ti nekaj tajinstvenega kreta dušo, da se z veselimi raduješ, s trpečimi sam trpiš in kadar neprijatelju odpuščaš: takrat si tempelj božjega duha. Najvišji lik sočutja, ki si z njim človek obenem poje Magnificat — pa je usmiljenje, usmiljenje do vseh — nasprotje mu je hladni, odbijajoči in dejanju tuji: »obžalujem, žal mi je«. Če bodo otroci nesli že iz šolskih klopi čisto pravo ljubezen do bližnjega, če jim ne bo lastni jaz alfa in omega, ampak bodo sočustvovali s tujim jaz-om, potem lahko rečemo, da bo spet raj na zemlji in reklo se bo, kot nekdanj o prvih kristjanih: Glejte, kako se ljubijo med seboj!

Za življenje vzgajamo, če navajamo mladino k delu. Koliko se zahteva od spola, ki se v teoriji imenuje slab, a je v praksi lahko močan. Sv. pismo hvali močne žene, imenuje jih steber hiše. Če se je deklica v šoli naučila pesti, mašiti, šivati, krpati, popravljati staro perilo, bo znala to tudi kot gospodinja. Taka dela so le v deklinški šoli. Zato: deklice v deklinško šolo! Zanje niso gimnazije, ne vseučiliške dvorane. Pravi element žene je polje dobrega in lepega; njena glavna naloga je, podeliti življenju estetsko stran, medtem, ko moža krasi srčnost in junaško delo. Da bo stanovanje lepo, čisto, perilo in obleka v redu, mlajši otroci umiti in počesani, za to že lahko skrbi 14-, 15-letna deklica. — Škof Fenelon je pisal o ženi, kar velja istotako za dekleta: »Močna žena je delavna, je rada v samoti, posluša in molči.« Žena mora znati združiti prozo in poezijo, umeti visoki pomen življenja, a istočasno sestaviti vsaj skromen jedilni list in ga praktično izvršiti. Od nje se ne zahteva le vsestranska spretnost, temveč tudi skromnost in ponižnost. Žena naj bi sicer mnogo vedela in znala, vendar naj bi bila sličica skromni vijolici, ki ponižno dehti pod grmom, tudi če je nihče ne vidi. Čim manj ima opravil s svetom, tem bolje zanjo. Res je, da svet veliko zahteva od žene, a kaj ji da v plačilo za to? Bridko malo! Zato vcepljajmo učenkam ljubezen do rodne hiše in doma in prepričajmo jih, da vsa deklinška sreča obstoji v vestnem izpolnjevanju stanovskih dolžnosti. Če torej

zapusti dekle šolo z zavestjo v srcu, da je ona poklicana v to, da odpre svojo delavnico v hiši, v kuhinji in tu marljivo z veseljem opravlja svoje delo, ali ne zasluži potem ravnotako pohvalo kot mož, ki se odlikuje na polju znanosti in umetnosti? — V junaških pesmih Homerjevih bremo, kako so celo kneginje hodile k vodnjakom vode zajemat, kako so prale in predle. Poleg postelje Rimljanke je bilo po navadi tkalo in znano je, da so hčere Karla V. same tkale obleko. Popolnoma umestno je, da je tudi *gospodinjstvo* našlo prostor med učnimi predmeti. Teoretično in praktično naj bi se deklice poučevale v vseh gospodinjskih delih: v kuhanju, šivanju, pranju, likanju, pletenju, krpanju. Kako neprijetno zadone na ušesa resnične besede: »To dekcle izvrstno pleše, a kuha slabo.« — Na Norveškem se dekleta ne smejo zaročiti, dokler ne znajo prestí, plesti, kuhati in peči. Pravijo, da zna tam vsako 16-letno dekcle izvrstno opravljati imenovana dela. Če bi se ta navada pri nas vpeljala, koliko naših gospodičen bi si smelo potem nadeti poročni venček? — Zanimivo je, kar pripoveduje neki francoski nadzornik o svojih inspekcijah. Bilo je v višji deklinški šoli v neki provinci. Gospod nadzornik vpraša, katere hranilne snovi ima jajce. Brez obotavljanja odgovori vprašana čisto pravilno. Dalje vpraša nadzornik po barvi različnih domačih in divjih ptic. Tudi na to dobi čisto točne odgovore. In nato vpraša: »Koliko časa kuhamo jajce, da je dobimo mehko?« Učenka zastoka in po kratkem premisleku odgovori: »Pol ure.« Nadzornik je bil nezadovoljen in pokliče drugo: »Najmanj tri četrti ure,« odgovori ta čisto zanesljivo. Še četrta poskusi svojo srečo in se odreže: »Jajce v mehko sploh ne kuhamo.« Učene so pač bile vse te gospodične, jajca skuhati bi pa ne znala nobena.

Končno še dve reči. Koliko prilike imamo v šoli in kako potrebno je za življenje, da pri učenkah negujemo čednost varčnosti. Paziti je le, da se varčnost ne prevrže v skopost. Kdor začne varčevati, mora pri ustih začeti in pri obleki nehati. Otroci so sladkosnedni in izdajo marsikak dinarček za slaščice. Priliko imamo, poučiti jih, naj male prihranke hranijo in prilično nesejo v hranilnico, naj zapisujejo, kar so izdali in dobili, naj varčujejo s papirjem, naj drže svoje reči v redu, škodo takoj izboljšajo, se stanu primerno oblačijo. Opozorimo jih, da ne bodo nič nepotrebnega kupovali, sicer bodo morali kmalu kaj potrebnega prodati. Deklica, ki se je v šoli sprijaznila z varčnostjo, bo gotovo dobra gospodinja. Kjer pa je dobra gospodinja, tam vlada mir, zadovoljnost, sreča, blagoslov v družini.

Zapišimo otroku v dušo in srce veliki imperativ: »Premaguj se!« *Premagovanje* je najboljši znak pravega kristjana. V čem pa naj se otrok premaguje? Celó vrsto zgledov jim lahko naštejemo: »Ne bodi radoveden, na cesti ne glej okrog, odreci se pogledu skozi okno, nepotrebno govorjenje opusti, ne kriči, ne smejaj se razposajeno, ne tarnaj takoj pri neugodnem vremenu ali mali bolezni, ne jej preveč poželjivo, jedi, ki jih dobiš, ne grajaj, ne odpiraj z naglico pisem, odreci si kako

zabavo, ne govori hvalno samo o sebi, ne ugovarjaj nikomur, ponudi se, da ostaneš doma, če bi vsi radi šli z doma itd.« Ali se ne pravi to vzgajati, pripravljati na življenje? V viharju se spozna krepak mornar, v boju se pokaže pravi junak in zvestoba kristjana se zrcali v samopremagovanju.

Opremimo torej življenjapolni zarod z vsemi čednostmi, preden krene izpod našega okrilja! Saj vemo, da vzgoja mladine zagotavlja in določuje prihodnost naroda. Kdor na njivi plevel seje in pusti, da se razrašča, ta je norec, če se žetve veseli. V srca nam izročene mladine sejmo le dobro seme in setev bo obrodila stoteren, tisočeren sad.

Miselnost in značaj.

Prispevek k srčni kulturi.

Pero Horn.

To bode edina ti prava prostost,
 Če imaš počutke v oblasti,
 To bode največja modrost in krepost,
 brzdati in vladati strasti.

S. Gregorčič.

Vsepopvsod, v družabnem in političnem življenju čutimo, da je danes le malo ljudi, ki se nanje smemo zanesti, ljudi, katerim smemo in moremo zaupati svoje težave, ljudi, v katerih moremo v težkih urah najti trdno oporo. Navadno je človek navezan nase in na moč svojega značaja, kajti v svoji okolici najdeš le malo trdnih nesebičnih značajev, ki bi mogli in hoteli v potrebi drugemu pomagati.

Kaj pa je značaj? Značaj je nekakšna notranja urejenost in usmerjenost, ki sili človeka, da vselej in o vsaki priliki nastopi tako, kakor treba, da si pozneje nima kaj očitati niti proti bližnjiku, niti proti sebi. Značajen človek ne okleva več, kadar kako stvar dobro premisli, marveč dela po svojem načrtu; on ne dopusti, da bi ga trenutno razpoloženje ali kako čuvstvo odvedlo z začrtane poti.

Odpovedati se mora marsikaterim ugodnostim, prestatati mora marsikaj neljubega, preslišati marsikatero trpko. Toda on gre preko vsega in se ne vdaja malodušnosti.

Take notranje urejenosti nihče ne prinese s seboj na svet, pač pa si jo vsakdo more pridobiti. Pa si jo tudi m o r a š pridobiti, če hočeš hoditi po trdni in gotovi poti!

Značajnim ne moremo prištevati onih, ki hočejo udobno živeti na račun drugih in si kupičijo bogastvo, ko drugi ginevajo bede. Prav tako niso značajni oni, ki »v obraz ližejo, za hrbtom grizejo«, ki se vdajajo raznim strastem: jezi, pijančevanju, pohotnosti itd.

Veliko je ovir, zato tako malo značajev.

In vendar je značajnost ona sila, ki dviguje blaginjo nas vseh, kajti čim več značajnosti bo v nas, tem lepši bo sloves našega naroda.

Toda kako dvigniti značajnost?

Poglejmo najprej, s čim je v zvezi značaj posameznika.

1. Otrok še nima značaja, on si ga šele skuša pridobiti in prikrojiti s posnemanjem svoje najbližje okolice. Posnema jo v kretnjah, govoru, splošnemu obnašanju itd. V njem pa zasledimo že v prvi mladosti tudi kali raznih nagnenj. To so deloma prirojena razpoloženja, deloma pa v prvi dobi privzgojene navade. Drugačno je obnašanje istega otroka v šolski dobi, drugačno v mladostni in zopet drugačno v dorasli dobi. Življenje nas uči, ono nam oblikuje značaj.

2. V isti družini niso vsi otroci enaki niti po rasti in moči, še manj po duševni razvitosti in razpoloženju. Pravimo, da niso enakih temperamentov. Eden se rad smeje in pripoveduje, samo veselje ga je — a hitro vse pozabi; drugi je mrk in sanjav ter vase zatopljen in ima zelo oster spomin; tretji se ne briga za žalost ali veselje svoje okolice in pravi »kar bo, pa bo«; četrti vse oblubi in začne vse, a dosledno tudi vse opusti še preden je kaj dovršil. To so štirje različni temperamenti. Odrasel človek seveda nima čistega temperamenta, ker se ti vežejo med seboj in to po vplivu miljeja. Vendar pa prevladuje v vsakem posamezniku en temperament, čigar vpliv se kaže pri izvrševanju naših opravil. Svojega temperamenta ne zabrišemo, vzgoja ga lahko omili, a odpraviti ga ne more.

V svojem delovanju smo torej odvisni od prirojenih nagnenj in razpoloženj ter od temperamenta. Oboje je torej v zvezi z našim značajem.

V še tesnejši zvezi z značajem pa so naše navade. Svoje navade si pridobi človek že v mladosti in jih potem popravlja in odpravlja, pridobiva nove in jih navezuje na stare. V teku let se vse te navade stope v celoto, ki obrisuje človekov značaj.

Navade so dobre in slabe. Dobre nam prinašajo srčni mir in notranje veselje, ki blagodejno vplivata na delovanje posameznika in bližnje okolice. Slabe navade pa donašajo duševne muke in boli, ki ne dopuščajo, da bi bil človek mirnega srca in ga celo ovirajo pri opravljanju stanovskih dolžnosti. Naše navade so kakor naši prijatelji: pri dobrih prijateljih se počutiš veselega in srečnega, po slabi tovarišiji pa te rada glava boli!

Posledice navad se stopnjujejo, čim bolj se jim vdajamo. Navade rastejo tako rekoč dalje in nas zapredejo v tesno mrežo, v železno srnjco, ki se le redkokdaj vda in pripusti, da izvršimo kako stvar proti ali vkljub svojim navadam. Zaključek je torej: kakršne so navade, takšno je življenje. Dobre navade — lepo življenje, slabe navade — grdo življenje.

Kdor hoče svoje življenje izboljšati, mora preiskati in preizkusiti svoje navade. Če zasledi v sebi slabe navade — in brez vseh ni nihče — jih mora opustiti, nadomestiti z drugimi, boljšimi.

Ali pa je v naši moči prosto izbiranje, odpravljanje in sprejemanje navad? Ali moremo slabe navade izločiti in zavreči, ali moremo nove, dobre pridobivati in obdržati za svoje spremljevalke? Na ta vprašanja moramo jasno odgovoriti, če hočemo dognati, ali moremo značaj spremeniti ali ne.

Vsakdo lahko postane, kar hoče, samo pravo pot, prava sredstva si mora znati izbrati. Naš pregovor pravi: zmoresš vse, kar hočeš, orientalski pregovor pa pravi: zmoresš vse, kar znaš hoteti. Življenje nam kaže, da mnogi dobri postanejo slabi in obratno. Jasno je torej, da tudi svoj življenski način spremeniš, treba je le dvojega, in sicer: treba je znati in hoteti.

K hotenju in znanju naj pomore tale razpravica.

Skupnost vseh navad posameznika obriše njegov življenski način, ki se krije z njegovim značajem. Reči smemo, da navade tvorijo značaj: moje navade tvorijo moj, tvoje pa tvoj značaj. A navade niso same iz sebe, niso samobitne, niso prvine, ki bi jih ne mogli več razkrojiti. One imajo svoj izvor globlje v tvoji duševnosti, da, dostikrat v najskrivnejših kotičkih tvojega bitja.

Domače reklo pravi: rečeno — storjeno. Kar pa rečemo, si gotovo najprej mislimo, zato smemo tudi reči: mišljeno — storjeno. Vsako dejanje, tudi če je samo izgovorjena beseda, ima svojo predhodno misel.

Naše misli so izvor naših dejanj. To je neovrgljivo dejstvo, zakon, po katerem moreš spremeniti svoja dejanja na dobro ali slabo. Kdor nosi v sebi dobre, lepe, plemenite misli, ne more hoté vršiti slabih dejanj, kajti le slabe misli morejo roditi slaba dejanja. Če torej hočeš svoja dejanja usmeriti v gotovem pravcu, moraš pač spoznati, ali vodijo tvoje misli v pravo smer. Če kakega dejanja nočeš izvršiti, se pač ne smeš vdajati dotičnim mislim.

Misel, ki se ti rodi in se ji vdaš s slastjo, pronikne v tvoj organizem, ga preropi ter povzroči njegovo delovanje: misel postane dejanje. Deček, ki na cesti ukrade kolo, ne izvrši te tatlvine enostavno tako, da kolo pograbi in odpelje. Ne, on je gotovo že mnogo prej opazoval in občudoval kole-sarje, gotovo se mu je porodila misel, da bi bilo prijetno, če bi tudi sam imel lepo kolo. Ta misel mu je ugajala in se je dolgo bavil z njo. Porodila se mu je druga misel, prav za prav že želja po kolesu in iz nje tretja, kako dobiti kolo. Ta misel ga je končno pripeljala do — tatlvine.

Jasno je, da ta deček še ni tat iz navade, pač pa to prav lahko postane. Če po prestani kazni še večkrat izvrši isto dejanje, postane to njegova navada. Dejanja, ki jih izvršujemo večkrat, postanejo naše navade. Če n. pr. vstajamo redno zgodaj zjutraj, se navadimo na vstajanje, prav tako se navadimo na redno uživanje hrane ob določenem času, dalje na redno ali neredno opravljanje svojih dolžnosti, itd.

Iz misli torej izvirajo dejanja, iz teh pa se tvorijo navade, ki obrišujejo naš življenski način. To je jasno. Nastane pa vprašanje, ali je sploh mogoče postati gospodar svojih misli? Gotovo! Res je sicer, da ne moremo zabraniti, da bi se nam slabe misli ne porajale, res je pa tudi, da lahko svobodno odločujemo, katerim mislim se hočemo vdajati in katere hočemo zavreči. O, ko bi se večkrat poslužili te svoje moči! Kako lahko bi z njo preuredili svoje življenje in ga izboljšali! Toda o tem pozneje.

Tako smo dognali, da so naše misli izvor naših dejanj, n a v a d i n z n a č a j a, treba le še, da doženemo, kako moremo obvladati svoje

misli. V lažje razumevanje tega duševnega postopka si oglejmo podoben fizični pojav. Ponudi otroku v zibelki rdeče jabolko! Otrok postane pozoren na rdečo barvo — nastal je dražljaj — in že se stegne ročica, hoteč prijeti jabolko. Roko dvignejo mišice in kite, a to šele potem, ko jih je k temu potom živčevja podražila rdeča barva. Pri vsakem enakem dražljaju se ponovi isti gib in to vselej z manjšim naporom, t. j. z večjo lahkoto. Čim večkrat ponovimo isti gib, tem laže ga izvršimo in kmalu ne čutimo pri njem nikakega napora. Da, še več! Dotična mišica se kmalu utrdi in privadi tako na svoje delovanje, da nas stane precej truda, če hočemo kdaj kljub dražljaju opustiti odgovarjajoči gib.

Isto je z mislijo. Ako jo hočeš obvladati, je potreben napor. Morda bo spočetka ta napor brezuspešen, sčasoma bodo uspehi večji in kmalu ti zasiye dan, ko zagospodariš svoji misli. Tedaj boš svobodno odločal, katerim mislim se hočeš vdati in jih utelesiti. Nič zato, če ne gre vse prav gladko, saj je mnogo vredno že samo dejstvo, da si se spustil v boj z mislijo. Vsakikrat bo treba manj napora, a uspeh bo vedno večji, dokler ne zasine dan zmage.

Skušajmo to dokazati na zgledih iz valov življenja!

Oženjen mož živi s svojo ženo v srečnem zakonu. Najlepša skrb mu je blagor družine, ki si jo je ustanovil z velikim trudom. Ob neki priliki pa pride slučajno v pogovor z mlado, lahkomišljeno damo. Všeč mu postane njena vsiljiva koketnost, že ga prešinjajo čudne, dosedaj neznane misli, ki mu vzbude željo, da bi se še kdaj kaj pogovorila. Dogovorita se za sestanek za naslednji dan. Po razstanku pa mu je čudno pri srcu, nekaj mu gloda, nekaj žge v njem. Ženi seveda zamolči vse. Drugega dne bije v sebi hud boj, kaj bi. Najrajši bi ženi razložil, kaj se je zgodilo, ali »čast« zahteva, da drži obljubo in gre na sestanek. Še je prilika, da se izplete iz mreže, ali želja je premočna in sestanki se vrše dan za dnem. Doma molči, nič več ni do svoje žene tako prisrčen kot prej. Vezi se trgajo, nastanejo prepiri, očitki padajo. Duševni mir je izginil, tolažbe ne najde nikjer, tudi nasestankih ne...

In konec? Vihar sovražen svet pretresa,
Razganja srca divji boj.

Pomislimo, kaj bi rešilo tega moža!

Iz zgoraj povedanega je to kaj lahko spoznati. Misel, da bi z damo iskal ožjih stikov, bi bil moral pregnati v trenutku, ko se mu je vsiljivo porodila. To bi bilo pametno. A nesrečnež se je v svojo škodo vdal zapeljivi misli. Čim dalje je živel v njej, tem močnejše je postalo poželenje, ki mu je obvladalo razum, podjarmilo voljo in ga tiralo v nesrečo. Prvo misel bi bil lahko pregnal, vsaj skušati bi bil moral. Res je, da bi se porajala še večkrat, toda pozneje bi se mogel spustiti z njo v boj. Predstavljal bi si, kako nespametno bi bilo, uresničevati take protiznačajne želje. Jasno bi spoznal vse zlo, ki bi ga povzročil z enim samim nepremišljenim dejanjem. Ko bi tako vsestransko pretehtal svoje misli, bi te

na mah izgubile vso privlačnost, zlo hotenje bi bilo ubito in pokopano, boj pa dobljen za vedno. Srce bi bilo umirjeno, kakor da se sploh nič ni zgodilo.

Tako je s prvo mislijo, vse hujše pa je, ko se misel že zasidra v nas in nas obda s skušnjavami. Tedaj gre težko, da, včasih se zdi, da sploh ne bo šlo. Pri slabih naturah je skušnjava že skoro tudi padec. Zato pravi Kristus: »Čujte in molite, da ne padete v skušnjava!«

Gorečo vžigalico ugasnemo lahko z enim samim pihom. Ko pa njen plamen povzroči požar, ga je težko pogasiti. —

Drugi zgled. Blagajnik velike banke. Dohodke ima, da bi mogel mirno in stanu primerno živeti. A zahoče se mu bogastva, ki ga pa z mesečnimi prihranki ne more doseči. Tedaj čita v dnevnem časopisju, da je nekdo silno obogatel, ko je pri igri visoko stavil. Že se mu vzbudi želja, da bi poizkusil tudi on. Misel na bogastvo mu zastre razum. Ne uvidi, da je dotični srečni igralec edini izmed tisočerih, ki so pri isti igri zaigrali vse, kar so imeli. Prepričan je, da se mu bo igra posrečila, in ne pomisli, da to ni ravna pot do bogastva. Vzame torej svoje prihranke, igra in izgubi. Kaj sedaj? Mar naj odneha? To pač ne gre — si misli — da bi svoj denar prepustil drugim, vendar tujega se ne bi branil, če bi ga priigral. Po daljšem ugibanju sklene, da ne odneha za nobeno ceno. Toda kako naj igra dalje? Prihrankov ni več, kje dobiti denar? Če bi sedaj imel večjo vsoto na razpolago, bi gotovo priigral, kar je izgubil in še mnogo več. O tem je trdno uverjen, on čuti to, zato ne sme odnehati. Toda le kje dobiti denar? Končno si izposodi iz blagajne primerno vsoto. Prepričan je, da bo v dveh, treh dneh blagajna zopet v redu, on sam pa bogat...

In konec? Navadno je v vseh podobnih slučajih enak: igro izgubi, izgubi pa tudi službo in čast.

Pomislimo, kaj bi rešilo tega moža. Brezpogojno bi bil moral pregnati misel, obogateti na tuj račun. Obvaroval bi si bil čast, poštenje in svoje imetje. Ali misel na bogastvo je bila sladka in lepo je bilo igrati se z njo. Naš blagajnik je gledal na njo le z ene strani, ni pa razmislil, kaj se mu lahko pripeti. Ko bi svojo misel vsestransko dobro pretehtal, bi jo ubil, saj mu gotovo ni bilo neznano, da se je pri igri ponesrečilo mnogo ljudi in da ni izključeno, da se ponesreči tudi on. Lahko bi bil obrnil tok svojih misli v nasprotno smer, češ: saj bogastvo ni vse, saj je srčni mir več in podobno. Tako bi s temi novimi mislimi dosegel, da bi se ona misel o bogastvu porajala vedno redkeje. Vsakikrat bi jo pregnal z manjšim naporom, dokler bi je ne pokopal za vselej.

Taki notranji boji ne puščajo za seboj nobenih grenkih spominov, baš nasprotno: misel nanje vzbujajo samozavest, zadovoljstvo in veselje. Čim hujši je bil boj, tem večje je veselje in večja pripravljenost za nove boje.

Tako moremo pregnati vsako zlo misel, ubiti in pokopati vsako hudo poželenje. Prav pravi pesnik Gregorčič:

Ko gledam po grobih, se zdi mi,
kot gledal bi v svoje srce,
saj tudi tu notri, tu notri
mrličji nešteti leže.
In rajnke, ki spe po gomilah,
spet rajski bo vzbudil klicar,
a mojega srca mrličji
nikdar ne dvigno se, nikdar!

Tretji zgled. Današnji rod je sila razdražljiv. Kaže se ta razdražljivost na razne načine, najbolj pa v nagli jezi in maščevalnosti. Že otrok kaže to. Čevlja ne more obuti, pa ga trešči v kot in zacepta z nogo, da se vse strese. Toda nikar se ne pognaj za nedolžni čevlji! Hitro jo izkupiš, da te to nič ne briga!

In mi? Odrasli smo in marsikaj smo že poskusili v življenju. Ali kadar nam ni kaj všeč, naglašamo vsakomur svojo nevoljo in kažemo svojo jezo, da dostikrat se še osmešimo s tem. Pomnimo pa: čim večkrat dovolimo, da izbruhne naša jeza, tem bolj popušča naša volja in že zadostuje najnavadnejša malenkost, da vzrojimo. Premažovanje nam dela vedno večje težave in že sta v nas zagospodovali nevolja in jeza ali celo sovraštvo in maščevalnost. Oropani smo svojega dušnega miru, svoje veselosti pa tudi mikavnosti v občevanju s svojo okolico: naš značaj je prevržen. Zato skušajmo potlačiti nevoljo in jezo v hipu, da, še preden se pokažeta. Tako bo rasla naša moč, premažovanje samega sebe bo vedno lažje, dokler se ne povzpnejo do višine, na kateri nas ne bo oznevoljila nobena reč več, še manj pa ujezila. Obsevalo nas bo solnce veselja in zadovoljstva, ki postaneta glavni potezi našega značaja.

* * *

Gotovo je sedaj jasno vsakomur, da so naše misli izvor našega značaja. Jasno je pa tudi, da moremo svoje misli obvladati, zato pa tudi moremo odpravljati oziroma zboljševati svoje navade. Potrebno je, da naredimo bilanco o svojem dosedanjem notranjem gospodarstvu in da obračunamo sami s seboj. Seveda moramo biti dovolj odkritosrčni do sebe, da si svoje napake pripoznamo. Godrnjavost in sitnost, ljubosumnost in brezbržnost, boječnost in predrznost, nespametna ljubezen, sovraštvo, nevoščljivost, pohlep in vse druge slabe lastnosti in strasti vseh vrst in stopenj nastajajo v nas na opisani način tako polahko, da se tega niti nezavedamo. Vse se razvijajo na isti način, zato jih moremo tudi na isti način odpravljati. Odveč bi bilo govoriti o vsaki slabi navadi posebej, zadostujejo naj gori opisani zgledi.

Kadar hoče zdravnik odpraviti kako bolezen, poišče in odpravi najprej vzroke iste. Napačno bi bilo, ko bi zdravil bolezen samo, za njen izvor pa bi se ne briga. Enako je tudi pri navadah oziroma značaju. Če hočeš spremeniti svoj značaj, moraš spremeniti oziroma izboljšati njegov bistveni izvor. To pa so tvoje misli. Od misli, ki so izvor naših navad

in našega značaja, je odvisno, ali postanemo črnogledi pesimisti, brez vsakega veselja, ali pa optimisti, ki nas bo obdajalo žarko veselje, s katerim bomo lahko premagali vse težave življenja.

* * *

Znano je, da postane človek podoben družbi, v kateri se giblje. Tudi tvoje misli so taka družba. Gotovo je torej, da tvoje besede in dejanja ne morejo biti boljše od tvojih misli. Česar je polno srce, to rado skozi usta vre, pravi pregovor.

Dognali smo, da tvorijo misli, besede in dejanja, navade nepretrgano nit. En konec korenini v najskrivnejši notranjosti — v mislih, drugi konec pa veže tvojo zunanost — tvoj značaj. Ta nit te kakor veriga vklepa v tvojo usodo. Svojo usodo moreš predruščiti, svojo bodočnost si lahko urediš po svoji volji, samo ne pozabi, da je vse odvisno od misli tega in vsakega trenutka.

Vsak človek ima v življenju svoj cilj. Nekateri streme za nižjimi, drugi za višjimi cilji. Dosegljiv je vobče vsak cilj, le zastaviti si ga moraš pravočasno in zgrešiti ga ne smeš. Dosledno stremljenje za določenim ciljem ni v zvezi s trmoglavostjo, marveč je znak izkristaliziranega značaja, ki svojemu lepemu končnemu cilju žrtvuje vse mamljive trenutne užitke.

Kdor hodi dosledno za svojim ciljem, je podoben pesniku Danteju, ki je iskal svojo izvoljenko Beatrico na vseh svetovih in jo končno našel na rajskem pragu. I mi se bomo našli tam. Saj ne živimo zato, da bi uživali samo minljive naslade, temveč da razvijemo vse razpoložljive sile, s katerimi si utrdimo kar najboljši značaj. Z njim skušajmo človeštvu koristiti čim več. To je in ostane naš najvišji tuzemski cilj. In baš doseganje tega cilja nam nudi največje veselje in zadovoljstvo. To je sreča, ki jo sicer iščemo zaman. Če iščeš sreče po drugih potih, doživiš veliko razočaranje, ki se po vsakem neuspelem poizkusu še stopnjuje in ti zagrenjuje življenje vedno bolj. Bogastvo in čast, lepe obleke, šumne zabave in veselice niso še nikoč trajno osrečile. Mnogo ljudi je na tej poti zaman iskalo sreče, prepozno so prišli do spoznanja, da so namesto sreče našli le svoj — prezgodnji grob. (Dalje.)

Mimogrede.

Aleš Napret,

»Najboljši dar, ki ga bogovi morejo nakloniti ljudem, je zvest in odkrit prijatelj.« Ta Sheehanov stavek podpišev z obema rokama. Moj prijatelj je res odkrit, preudaren. Učitelj in vzgojitelj mladine. Sešla sva se, ko sem prvokrat prestopil službeno šolski prag. Moško vljuden, z resno dobroto v očeh me je pozdravil kot sodelavca. Veliko sem se učil

pri njem. Hvaležen mu ostanem za srečne ure v njegovem razredu. Kako je bogonaradni znal z otroki in menoj! Takrat so se mi začele odpirati oči. Da je vzgoja več ko pouk, Da je vzgoja moč trpljenja in ljubezni. Uspeh preizkušnje in poznavanja življenja. Fino in premišljeno je prijatelj rezal in cepil vame. Nisem ga takrat povsem razumel. Danes pa vem, kaj je hotel s svojo nedosežno taktiko.

Kadar je prišel božični večer, sem našel na mizi s skromno smrekovo vejico okrašeno knjigo. Čez teden dni je rahlo vprašal po vsebini. Ne-pozabni so mi zimski večeri ob prijateljevih knjigah. In neizbrisni sprehodi, kjer sva razpravljala o njih veliki vsebini. Medtem sem že prebrodil povodenj literarnih del. A knjige izpod božičnega drevesca mojega prijatelja so mi v najlepšem spominu. Morebiti bo prav, ako jih označim tovarišem. Vsaj nekatere, na kratko.

Prvi božič je ležala pred menoj knjiga z naslovom: *Briefe an einen Landlehrer*. V dušku sem jo prečital. In potem še enkrat v počasnih, uživajočih požirkih. Čudovito močan, človeško preprost, dobrotno umevajoč duh veje iz vsake vrstice. Iz slehernege stavka. Že to je osrečujoča zavest, da pisatelj Anton Heinen zajema iz učiteljskega življenja. Iz katerega je sam vzrastel. Knjiga obsega 32 toplih pisem mlademu učitelju na deželi. Najgloblji vtis imam od 21. pisma. V njem govori o učiteljevem razmerju do nekdanjih učencev. Priprave o dijakih, ki prihajajo na počitnice. Pa prej ko domačo hišo obiščejo nekdanjega učitelja. Domov prihajajo fantje, izučeni rokodenci ali vojaki. Pa je komaj kdo, ki se ne bi oglasil v šoli. Pri svojem učitelju. Moj Bog, kje so danes taki učitelji? In taki fantje? Če me vsaj prijazno pozdravi, sem že hvaležen. Ali res preveč pišemo in govorimo o raznih metodah, medtem pa gre življenje svojo pot? Učitelj — oče Heinenov — ni v ničemer prizanesel učencem. Kadar je bilo treba, je tudi krepko zavihtel »žezlo šolskega monarha«. A živel je z njimi. Čutili so, da se trudi z njimi. Da bi jim dal kaj za življenje. Da mu je blagor in bodočnost učencev srčna in vestna zadeva. Bolj ko strogi monarh jim je skušal biti pravi oče. V tem globokem pojmovanju poklica so ugodna tla za sočne, krepke sadove. — Zanimiva so pisma, ki razmišljajo razmerje do župnika, učiteljice, neveste, družine, stanovskega gibanja i. dr. Delo je izvirna meditacijska knjiga, ki naj bi spremljala učitelja skozi prva težavna službena leta.

Precejkrat se domislím na gorečo debato s prijateljem sredi topliške hoste. Kako da je izrazita verska vzgoja v današnji šoli nemogoča. Radi plehke nevtalitetete. Izrečnega omalovaževanja. In nič vzpodbudnega zgleda. Bog, vera, cerkev, Rim, o teh pojmi se izven veroučnih ur ne govori. Se jih iz bojazni ali iz namena ne dotika. Se vsa leta šolske dobe prezirajo, zamolčujejo. Ko se ti pojmi vendar ne dajo iztrgati iz življenja. Celó vodilni bi morali biti za katoliškega otroka. Dve pičli veroučni uri naj plamenček verskega življa vzdržujeta? Razpihujeta v mo-gočen ogenj? Kdo bo verjel! Ko bi tradicije in navade ne bilo, bi bila

ta iskrica religioznega duha že od početka v naši šoli zadušena. Ustroj in duh naše šole nujno vodita v ta cilj. Najprej nezavestno nosi v sebi otrok nesoglasje. Pozneje pa nedvomno vzkipi v mladi duši disharmonija. In ko bi ne bilo pri nas drugih faktorjev, ki priskočijo mlademu človeku v odločilnem boju na pomoč, bi bil zgubljen. Naša današnja šola katoliškemu otroku ne da, kar bi mu kot vzgojna ustanova dati morala: smeric in opore preko življenja v večni cilj. Klic po verski šoli postaja vsled tega pri nas vedno glasnejši. Katoličani moramo za svoje otroke zahtevati katoliške šole. In živo katoliško učiteljstvo. — Menda je bilo po tej debati, ko me je prijatelj presenetil z lepo knjigo: *Bausteine zur wahren katholischen Schule*. Knjiga je upoštevanja vredna priča, kako katoliška misel vraste v vzgojo in pouk. More pa to knjigo razumeti samo katoliški vzgojitelj. Vzemi in beri, pa boš videl, kako daleč je še pri nas naš ideal — katoliška šola!

Tih zimski večer je bil, ko je prisvetila v mojo sobo zelena knjiga z zlatim napisom: *Ervin Gros, Das leuchtende Haus*. Svetli dom pomeni hišo vaškega učitelja, ki nosi v sebi globoko krščanstvo. Ni si ga sam pridobil. Dano mu je bilo po milosti od zgoraj. Nad celo knjigo plava božji, nadnaravni dih. Učitelj Eckart in njegova žena prideta v vas, ki je po uničevalnem delu prednikovem padla globoko v bogopozabnost. Eckart, dozorel v trpljenju, postane apostol naselbine. Po mnogih bojih in osebnih žrtvah jo privede nazaj k Bogu. — V knjigi občudujem pisateljevo globoko vernost in zaupanje v previdnost božjo. Potem pa resno, krepko stremljenje učitelja E. Prijatelj mi je za motto citiral njegove besede: »Den Kopf anfüllen und das Herz leer lassen, das wäre Kärnerarbeit, aber nicht Königswerk.« — To knjigo bi morala naša literatkinja Kristina Hafnarjeva presaditi na katoliška tla, v ozračje kat. učiteljstva. Povest je psihološko zelo blizu čuvstvovanju kmečkih ljudi. Dobro bi dela našemu ljudstvu. Tudi bi izpodbila marsikak predsodek. —

Naša domača literatura je revna na motivih iz šolskega in vzgojnega življenja. Velika izjema so »Ptički brez gnezda«. Takih knjig bi nam naši pisatelji morali dati več. V njih naj bi govorila velika, močna, umevajoča, ljubezen. Ko bi jo bilo več po naših šolskih sobah, bi morda tudi pogosteje našla izraza v lepi knjigi. — Ne vem, če za božič ali kdaj sem prelistaval Paul Kellerjevo »Gold und Myrrhe«. Ej prijatelji, to vam je užitek! Ta, ki piše, je učitelj. In kako piše! Vse te klasične slike so nastale v šolski sobi. Nje vedrost in trpkost rišejo. — Ne moreš se izogniti vtisu, ki ga nate stori zgodba učitelja - zgubljenca. »Gospod tovariš, prosim, pristrčno prosim, dovoli mi še enkrat, samo enkrat še v šolsko sobo,« kliče strt ob koncu življenja (I., str. 126). — In ona druga: Pomenek med staro in novo šolsko omaro. Tako briljantno črtico more spesniti le bogonadarjeni šolnik. Kar sredi pouka mi dostikrat pride v spomin stavek, v katerem starejša omara pripoveduje novi o učitelju: Sehen Sie, Kollege,

was über dem Tische an der Wand hängt? Die Menschen nennen es ein Kreuz. Es ist auch nur von Holz, so wie wir, aber es muß eine wunder-same Kraft in ihn wohnen: denn allemal, wenn mein guter Herr zum Unfallen ermattet schien, oder wenn ein Kind ihn sehr gekränkt hatte, oder wenn seine Lehre keinen Boden finden wollte, sah er auf zwei Sekunden da hinauf, und dann — war er ruhig und fleißig wie immer. Od tedaj naprej je tudi zame ta misel odrešilna. — In še ona tretja, ali dvajseta o Karji, ciganskem otroku. Problem vzgoje ob trdem neobliko-vanem srcu. Pa primerjaj svoje delo ob tem živem zgledu in se uči.

»Slovenski Učitelj« bi prav storil, ko bi nam kdaj prinesel posamezen prevod takih in podobnih črtic iz šolskega življenja. Saj te včasih bolj prime ko učena razprava c metodiki. Tudi v najboljši teoriji ni doživetja. Teorija je in ostane književno znanje. Lekcija, ki se je moraš priučiti in jo znati podati. Mrzla, abstraktna črka in papir. »Učna snov«, ki pa ne vzbudi živih studentev. Da bi iz njih izviral etos. Zato poleg teorije tako blagohotno dene neposredna zgodba iz življenja. Iz velikodušnega, umevajočega srca.

Morebiti smem tu omeniti knjigo ene največjih današnjih pisateljic Enrike Handel - Mazzetti: Meinrad Helmpergers denkwürdiges Jahr. P. Meinrad skromen menih. Njegov varo-vanec desetletni nadarjeni Edvin. Ognjevit dečko, protestant. Tiho delo menihovo, ki se zgrozi nad tem, da bi popje s silo odpiral. Skrivno ga zaliva in čaka. P. Meinrad nima drugega ko ljubezen. A v ljubezni je njegova zmağa. Kljubovalno, ponosno srce plemenitaškega dečka se odpre božjemu solncu. — Ta izredna knjiga podaja dušno biografijo otrokovo. Trpljenje dečkovo. Preprost menih oblikuje to dušo, do katere nihče drugi nima vpliva. Ni me kmalu kaka knjiga tako divje potegnila za seboj. Morebiti je to najpopolnejša slika notranjega razvoja, kar jih poznam. Ne z eksperimentalno psihologijo dognana, ampak z najfinejšim mate-rinskim instinktom povzeta iz življenja in zato nad vse dragocena za vzgojitelja.

H koncu še to: Kajne g. urednik, da tovariši niso tako majhni in kratkovidni, da bi se izpodtikali nad nemškimi naslovi. Duh resnice in ljubezni je mednaroden.

A. Heinen, Briefe an einen Landlehrer, Volksvereinsverlag, M. Gladbach 1922, str. 334, 3-60 Mk.

Joseph Schmitt, Bausteine zur wahren katholischen Schule, 10 Vorträge, Donau-wörth 1926, Ludwig Auer, str. 175, 2— Mk.

Ervin Gros, Das leuchtende Haus, Erzählung, Oranien - Verlag, Herborn 1924, str. 456.

Paul Keller, Gold und Myrrhe, Erzählungen und Skizzen (49. tisoč), Paderborn 1921, Ferd. Schöning, str. 448.

Enrica v. Handel-Mazzetti, Meinrad Helmpergers denkwürdiges Jahr, Kulturhistor. Roman (61. tisoč), München 1925, Kösel u. Pustet, str. 684, 8— Mk.

Poslanstvo učiteljstva v mirotvornem gibanju.

Alfonz Kopriva.

(Dalje.)

Kake »uspehe« so imele n. pr. vojne razmere, o tem je govoril mladinoljub in pisatelj Fran Milčinski že l. 1917. (Glej »Slov. Učitelj« 1917, str. 198):

»Zli vpliv vojne na mladino se nam že danes kaže v prav obilni meri. Prva, poglavitna in najmerodajnejša vzgoja v rodbinskem krogu je v mnogih slučajih onemogočena, ker je vojna vzela deci očetov pouk in očetov strah ter se mati vsled borbe za kruh ne utegne toliko pečati z deco. Vojna je nadalje zaprla šole ali pa pouk vsaj skrčila. Tudi ta skromni pouk, ki je ostal, je negotov, ker deca nima časa, ker mora stati in čakati na mleko, na sladkor, krompir itd. in ker prihaja v šolo lačna. Brez prehrane pa ni vzgoje. Telesna beda ovira vzgojo in je hkrati močan vir zločinstvu. Vojna je vrhu tega prinesla tudi strahu in groze ne samo onim, ki so vsled vojnih dogodkov morali zapustiti domove, marveč tudi nam za bojnim poljem. Strah pred eksplozijami in bojnimi letali je storil mladino v obilni meri nedovzetno za pouk. Vojna je seznanila mladino z neusmiljenim divjanjem človeka zoper človeka in mlade duše so se privadile tem dojmom kot vsakdanjim pojavom brez važnosti. Lahkoživje, koristolovstvo, oderuštvo, nepoštenje, vse se je odprlo mladini...«

Milčinski zaključuje: »Dan na dan izgublamo bitke doma na telesnem in duševnem zdravju prebivalstva in zlasti mladine. Tako je tudi pri nasprotnikih. Mi se tega zavedamo. Naj se zbudi vest še pri nasprotnikih, da nam napoči skoro dan miru in omogoči v polni meri delo za mladino, delo za našo bodočnost.«

In kako je danes? Duhovi so se poostrili, duše razburja vprašanje po pravilnem orientiranju osebnosti, ali naj bi bilo bolj individualno ali socialno, ali naj bo človek bolj asket in mistik, ali realist in delavec. Dr. Joža Jeraj pravi: »Celo duševno morje najrazličnejših pokretov preplavlja svet, njihovi valovi pluskajo tudi preko nas, naše duše pa so široko odprte in lačne duševne hrane.«

Lažinacionalizem se je skoraj v vseh državah podvojil, nacionalna nestrpnost se je splazila v vse narode. Vse to je le nova omama živcev že itak od vojne razdraženih mas, to je alkohol za ubijanje njihove prave razsodnosti, za utru-ditev njihove odporne sile in polenitev njihovih misli ter za otopelost slehernega vzvišenejšega čuvstva, ki bi vodilo k miru.

Odtod tudi pojav, da se vsi veliki misleci daljnega Vzhoda, — toda ne filozofi v evropskem pomenu besede — ampak oni, ki imajo modrost ljubezni do človečanstva za višek modrosti, odvrtaajo s tolikim ogorčenjem in razočaranjem od Evrope.

Tako se je vračal največji pesnik Indije Rabindranath Tagore lanskega leta, kakor že leta 1925.: tako se je vračal l. 1922. s še večjim razočaranjem eden največjih sodobnih religiozних genijev Sadhu Sundar Singh, čeravno so ob njegovih govorih najhujši racionalisti in svobodomisleci klonili pred njegovo plemenito in resnično osebnostjo, ki jih je razorožila morda za večno.

In zato človek, ki se je tudi le hipno zgrozil ob teh razmerah, ki je le hipno vzdrgetal ob tem ostrem ozračju brez vsake gorkote, često plahoma vprašuje, ali ni obsodba na zahod, o b s o d b a v z g o j e v s e g a Z a h o d a ?

V prvi številki letošnjega avstrijskega mesečnika za pedagoško reformo, umetnost in šolo, »Die Quelle«, je priobčen članek bivšega angleškega zaklad. ministra Snowdena: »Temeljna vprašanja vzgojne reforme«, kjer se uvodoma vprašuje z ozirom na sto milijonov funtov, ki se izdajajo na Angleškem za šole, ali majo ti velikanski izdatki kako korist in če prinašajo protivrednost. Navaja različne odgovore, toda enega ne omenja: namreč tega,

da še tako velikanski izdatki za vzgojevališča in šole ne bodo nikoli prinašali uspehov, ako se bo vršil pouk in vzgoja v militarističnem in ne v človečanskem duhu.

Pričakovati bi bilo, da se po teh razrvanih letih vojne, ki so uničila toliko plemenitega in čednostnega, ne le med človeštvom sploh, ampak, ako hočemo biti resnično narodni, tudi med našim narodom, in radi česar ni zaman izšla dr. Jerajeva knjiga: »Narodni prerod«, izpregovori tudi o miru med narodi in državami, kateri edini more nadomestiti ono, kar je upepelila vojna.

Pacifizem je beseda, ki najde pri nas še gluha ušesa. Ko je pred štirimi leti predaval g. Miroslav Golob v mariborski ljudski univerzi o pacifizmu, sem naštel v celem okoli trideset poslušalcev, od katerih je bilo najmanj vzgojiteljev. Pacifizem je tema, ki zahteva obširne in globoke teoretične poglobitve, posebno v pretekle in sodobne zgodovinske pojave ter obenem življenjske izkušnje. Pacifistična literatura je sicer še razmeroma mlada, a že precej velika — seveda ne pri nas.

Toda zdi se mi, da tudi oni, ki nima toliko temeljitega vpogleda v pacifistično gibanje in ki ne išče v proučevanju tega vprašanja tudi njegove upravičenosti, a hodi v življenju s treznim razumom, ki je brez zunanjih vplivov, mora priti do zaključka, da je pacifizem pračuvstvo človeške duše, kakor je nasprotno oni zverski čut »pravice močnejšega« v boju za materialen obstanek glas krvi in mesa.

V človeku in v človeštvu sta Kajn in Abel. Kajn je racionalist, materialist, še vedno simbol modernega človeka — zapadnjaka. Plemenitim idejam daruje slabši del, ker prihranja boljši del za svoje telo. Abel je idealist. Materialno dobrotno žrtvuje v službo višjim ciljem nego je kos mesa, ki mu pravimo želodec in kateri vlada svet. Pa kljub temu ima Abel lepši in bogatejši del. Kajn je sebičen grabež, zato ubije Abla; toda Kajn ni srečen. Nasilje torej položaja nikoli ne zboljša. Slika današnje dobe.

Pacifizem ni torej nič pozneje rojen od človeškega nemira, ki se javlja najizraziteje v vojnah. Do Budhe — glasnik miru ga imenujejo budhisti — katerega načelo je »Ljubi vse človeštvo brez razločka«, in do Krista je bila ideja kvietizma javno nepripoznana.

Toda že Homer poje v Iliadi 850. l. pr. Kr., opominjajoč, da se ne spodobi za človeka, s krvjo omadeževanega, moliti:

»Kajti brez vere, postav je tisti, brez lastnega doma, ki se zavzema za boj krvavi, morijo prokleta.«

Prvo gibanje, ki se je približevalo ideji pacifizma, najdemo že pri Helenih, ki so imeli gotovo navodilo za boj, katero pravi, da bi se Heleni naj vojskovali kot ljudje, ki imajo namen, se nekega dne zopet spraviti. Naj kaznujejo, pa ne v divji jezi; naj ne pustošijo Grecije, ne požigajo domov, naj ne mislijo, da so prebivalci kakega mesta, moški, žene in otroci njihovi sovražniki, da bi zategadelj morali biti vsi uničeni.

Za časa prvih kristjanov pa so že vzklikla resna vprašanja: Ali naj bo kristjanu dovoljeno, izvrševati vojaški poklic, ko pa je sam Gospod izjavil, da bodo vsi, ki grabijo za meč, pokončani z mečem? In res pravi cerkveni pisatelj Klemen Aleksandrijski v 2. stoletju po Kr., da učenci Kristusovi ne rabijo več nobenega bojnega orožja.

Po stoletjih se je ta ideja pacifizma zopet oživela l. 1625. s knjigo Huĝo Grotusa »Bojno in mirovno pravo«.

Prizadevali so si celo vojskovodje in kralji, kakor n. pr. Henrik VI., ustanoviti kraljestvo miru in odpraviti vojno, seveda s pogrženim geslom: Dajte mir, če ne, pridemo nad vas z mečem!

Vendar pa je bil to dokaz, da je mir bil odsihdob hrepenenje človeške duše, kar lepo dokazuje A. Seve v svoji knjigi »Grundzüge des Unterrichts in der Lehre vom Völkerfrieden« (nemški prevod dr. Richterja), ko pravi:

Pouk o pacifizmu je tudi v soglasju s tihim hrepenenjem človeške duše. Starši niso zato dvajset let uporabljali svojo pažnjo in skrb za otroke, da bi jih poslali nato na morišče; vzredili in vzgojili so jih, da jih vidijo velike in močne.

Francoz Emerik Cruce je l. 1590. prvi sprožil idejo mirovnega razsodišča, ki bi naj bilo končno in glavno sredstvo proti bojnemu stremljenju. In res je bila, četudi šele 300 let pozneje, l. 1898. sklicana prva mirovna konferenca v Haagu na Nizozemskem, in sicer po ruskem carju. To dejstvo je značilno baš za Slovane, ki se globoko duševno in čustveno nagibljejo vedno h kvietizmu in žrtvujejo često kri za plemenito, človečansko idejo, često sebi v škodo, drugim plemenom, prožetim materialističnega duha, pa v škodoželjen nasmeh in v umazano korist. Primer imamo tudi v ruski revoluciji.

Haaška konferenca se je pričela 18. maja 1899; to je datum, o katerem pravi Andrew Carnegie v knjigi »Za svetovno razsodišče«, da bo eden svetovnih praznikov v prihodnjem kraljestvu miru, kot trenutek, ko je človekoljubje storilo enega svojih najdaljših, najslavnejših korakov naprej in kvišku. To je čas, o katerem pravi prerok Izaia:

Takrat bodo prekovali svoje meče v plužna železa in v srpe svoje sulice; ne bodo več vzdigali narodi meča drug zoper drugega, in ne bo več poučevanja za vojsko.

Učitelj kot narodni kulturonosец pa naj ostaja še vedno v temi človeških predsodkov, konservativizma in zgodovinskih tradicij?

Ne, on bodi prvi, ki pripomore do svetovnega vsečloveškega praznika miru, ob katerem bodo plapolale bele zastave miru, kajti neki apel na učiteljstvo iz l. 1903. glede mirovnega dela med narodi pravi: »Brez sodelovanja učiteljstva je vse naše delo zaman.«

To je velikanska zaupnica in obenem velikanska nezaupnica vsemu učiteljstvu sveta. Storimo vse, da bomo vredni te zaupnice in da smo si v svesti svoje ogromne odgovornosti.

Vsa bodoča generacija mora biti vzgojena tako, da pridí njen notranji sodnik do vlade in niti ena protivestna misel. Če tedaj mlad človek naj postane samo morilno orodje, ali posveti svoje moči le v rešitev svojih bratov, mora biti tudi ali celo samo na njem ležeče, odločiti se po resnem preudarku.

Andrew Carnegie pravi: »Resnica, ki se pa često prav malo ohranja v spominu, je, da tisti, ki nalaga človeku sveto dolžnost, braniti svoj dom — nalaga prav tako sveto dolžnost, ne napadati domovine in ognjišča drugih.«

In da se to često pozablja, to je ono zlo nacionalizma.«

Mislím, da zgíne tu predsodek, če le pomislimo na sledeča dejstva, ki so samo maloštevilni primeri, ki nam dajo razmotrivati to vprašanje globlje:

Učiteljstvu se toliko priporoča in nalaga kot dolžnost, vzgajati v mladini čut do narave, smisel za njo v čuvanju zasebnih in javnih nasadov, vrtoв posebno pa v varstvu živali. Pozimi skoraj ves pouk kakega tedna koncentriramo v smislu pomoči ubogim ptičicam. Spomladi z vso ostrostjo prepovedujemo učencem razdirati ptičja gnezda in ravno tistim dečkom navdušeno pripovedujemo o junaštvih v vojskah, optujemo jih z bojnimi pesmimi, s krvavimi vojnimi dogodki, stokrat poidealiziranimi, zato, da bodo ti dečki, »ko bodo kedaj dorasli in železo bo, kar zdaj je les«, z onim železom razdirali po deželah ne gnezda ptičam, ampak tiha, srečna gnezda človeških domovij ljudem, lastnim sobratom, milijonska gnezda rodbinske sreče, in bodo, kakor so se nasprotno v šoli učili usmiljenosti s krmljenjem ptičic pozimi, ropali kruh svojim bližnjim.

Žival naj bi bila več vredna nego človek. Sam sem videl kot dijak, kako je pri vežbanju neki vojak švrknil po konjskem kljusetu, pa jih je dobil s kopitom tako, da je nezavesten obležal. Še kaznovan je bil za to, ker je udaril konja, onemu pa, ki je sunil človeka s kopitom na tla, se ni zgodilo nič.

Prav pravi Tone Seliškar v svoji pesmi: »Ljudožrci«:

»Kultura —

o ironija vseh ironij!

Človek pa se še nad krapinske ljudožrce ni povzpел.«

Učitelj bi naj učil o vojni kot učiteljci čednosti, pomočnici civilizacije? V šoli se deca uči čednosti, zatira se surovost, v miljeju vojašnic in morišč pa mu kolnejo »oca i majku i seku i brata i Boga«.

Na šole prihajajo nešteti dopisi o narodnem zdravstvu, o katerem se naj predava, in prva bo morala biti zopet šola, ki bo najbolj navdušeno govorila oziroma morala govoriti o največjem kršitelju narodnega zdravja, telesnega in npravnega — o vojni.

Neki mislec pravi: *Kateder in meč sta si nespravljiva nasprotnika*. Res. Kajti oni denar, ki bi se moral izdati za zidavo šol, učiteljskih domov, kopališč, delavnic, obédnic, spalnic, za nabavo šolarskih in učiteljskih knjižnic, šolskih lekarn, najrazličnejših učil, za ustanovitev fondov za ubožno deco, za otroške hranilnice, za vzdrževanje toliko potrebnih samošolskih zdravnikov, učnih moči, za šolske vrtove itd., ta denar se izdaja rajši za oboroževanje.

In da je temu v resnici tako, dokazujejo vidna dejstva. Majhno sliko nam poda v drugi številki »Mladine« l. l. Bratko Kreft v svojem članku »Smrtna rosa«. Posnamem le omembo, da je prišlo v »Zvezi narodov« v lanskem (1926) zasedanju do predloga, da se legalizira plinska vojna, medtem ko so ves čas besedili o razorožitvi.

Še eno dejstvo omenim iz Kreftovega članka, katero jasno dokazuje stavek, da smo ljudje v 20. stoletju hujši od najkrvoločnejše zveri. V Wilsonovi domovini, v Ameriki, ustanavljajo militaristične organizacije, katerih člani so vsi srednješolci in visokošolci. Tudi skvrtizem je v Ameriki militarističen. Edino mladeniči iz delavskega razreda in izrečno pa oni iz »Društva krščanskih mladeničev« niso člani »Reserve Officers Training Corps-a«.

Odlomek iz pravil tega društva nam jasno kaže njegovo bestialno smer; glasi se:

»Cilj vsake vojaške izobrazbe je, bitko dobiti. Sportna pravila in spoštovanje do nasprotnika nimajo v praktični uporabi teža opravljanja nobenega prostora. Sovražnika, ki se te je oklenil in te skuša vreči, skušaj za vsako ceno zlomiti. Pri tem ti je prosto, škodovati bodisi s sunkom nože v želodčni del telesa ali s sunkom palca v oči v svrhu trenutnega oslepljenja. To notranjo težnjo, sovražiti in ubijati, mora instruktor skrbno vcepiti in gojiti.« (Paul Kéri.)

Človek se nehote spomni ob takih besedah na dobo pračloveka, divjaka.

Sila sama nas torej sili, ako imamo sploh smisla za kak napredek, o čemer pedagogi toliko govore, da skušamo strniti najprej svoje misli za to idejo, za katero nam je treba združene falange.

»Štejte,« pravi Siemering v svoji knjižici »Ich bin im Volk ein schlichter Lehrer...«, »vi občudovatelji vojsk, neprespane noči onih mater, ki so bile oropane po klicu bojne trobente sina, ki jo je preživljal; štejte znojne kaplje očetove, ki je moral dati svoje vse, svojega edinca, kateremu je žrtvoval toliko časa, sile in denarja, na morišče, in je bil morda oropan edine opore njegovih starih let; kdo postavlja junakinjam trpljenja, soprogam, materam, sestram in nevestam mrtvih rojakov spomenike, kdo jim poje pesmi slave?

Zaslužile so si pač prej nego padli vojaki, ko so prinesle na žrtvenik domovine pač večjo žrtev, in katere so sedaj prisiljene z nezaceljivo rano v srcu životariti dalje, kolikor ne padejo kot žrtev blaznosti in melanholije. Štejte, vi občudovatelji vojne, korake šolarčkove, ki je hodil osem let, često pri viharjih in v snegu po dolgih potih v šolo, samo da si pridobi nekaj znanja za lažje in lepše življenje, do katerega ima sleherni človek pravico. Mislite na često grenka vajeniška leta, na resno in trpko delo rokodelčeve, ki si je jedva s svojim pridom ustvaril trezno življenje, potem boste pač razumeli krvave solze v očeh ranjenčevih, ki je izgubil roke in s tem vso življensko eksistenco, nekoliko jasnejše.«

Preko teh razmotrivanj učitelj, ki ima srce v prsih, katero bije za pravico, resnico in sočuvstvo, ki ga otrokom sam privzgojuje, pač ne more brezbrizno in hladnokrvno hoditi. Instinktivno pa v še večji meri velja to za učiteljico.

Pisateljica Hermynia Zur Mühlen pravi v svojem romanu »Luč«:

»Ne morem razumeti žen. V bolečinah rodimo svoje otroke in jih zagrinjamo v svojo ljubezen, dokler so majhni, in vendar trpimo, da jih ženejo nekoč na bojišča. Ogledujmo svoje sinove, veselimo se ob pogledu na krepko malo telo in vemo, da bodo ob vojni ti naši otroci na milijone pomorjeni in pohabljeni, zato, da si bogatini nagrabiijo še več bogastva. In me — molčimo, se vdajamo v »usodo« in rodimo hlapce za gospode, krmo za topove.«
Pisateljica dodaja:

»Zdi se mi, če ste možje preotopeli, da bi proti temu delovali, bi morale me žene privedi do revolucije.«

Res je. Ženstvo, in v prvi vrsti učiteljice vseh narodov, morajo privedi vsaj do duhovne revolucije, ki bo preobrazila vzgojo v pacifističnem duhu, v pravem kvietizmu in ne v lažipacifizmu, kakor to delajo različni »predstavitelji držav« v svojih konferencah.

Treba je torej borbe zoper vojno, kajti mnogo jih je, ki se boje vojne, a malo, ki se proti njej borijo, pravi Koudenhove-Kalergi v svojem »Pacifizmu«.

*

Kako pa naj učitelj in učiteljica, prepričana o pravilnosti svojih idej, postopata v šoli pri vzgoji pacifističnega čuta?

Kakor se za privzgojo drugih lastnosti in čednosti uporabljajo posamezni predmeti, tako se naj tudi ure v različnih predmetih uporabljajo za privzgojanje čuta vsečlovečanske ljubezni, kar bi naj bil temelj pacifizma. (Dalje.)

Iz šolskega izkustva

Pisanje v novem duhu.

(Predelano po: »Kuhlmann, Das Schreiben im neuen Geiste«.)

H. R.

Delovna šola se obveljavlja skoraj v vseh strokah našega šolstva. Samotvornosti želimo in jo gojimo, da, v posameznih panogah se je povzdignila do lepe višine. — V tem didaktičnem gibanju zadnje dobe stoji kakor pozabljena pastorka prevažen predmet naše šole — pisanje.

Mar je li to samodelavnost, ako mora otrok najnatančneje kopirati predpisane vzor - črke? Smo li gojili samotvornost, ko smo otroke vklebili v okove milimetrsko izmerjene linijature?

Toda jutro se svita tudi za samotvorni pouk v pisanju.

Nastaja velevažno vprašanje: Kako naj v pisanju dovedemo otroka do prostega izražanja onih tvornih sil, ki v njem počivajo, do samooblikovanja njegove pisave, kakor se strinja z njegovim čuvstvovanjem in z njegovo osebnostjo? Skratka: Kako naj se v pisanju uveljavi umetniška vzgoja?

Odgovor nam daje profesor risanja Kuhlmann, ki se je skozi desetletja poglobljal v to stroko (v pisanje) in čigar metodična in pedagoška izvajanja so prvič izšla v obširnem delu »Das Schreiben im neuen Geiste« l. 1912. Kljub velikemu nasprotovanju zlasti s strani učiteljev — to posebno od začetka — je knjiga doživela jeseni 1923 že šesto izdajo.

Obširno in jasno nam dokazuje, kako sedanji način pisalnega pouka nasprotuje pedagoškemu duhu 20. stoletja. Ne odgovarja ne znanstvenim, ne umetniškim, ne higijenskim zahtevam, kar je tudi razvidno iz raznih statistik. — Vsakemu uvidevnemu pedagogu bo jasno, da je treba stavbe v temeljih nanovo zgraditi, da gre za načelno druge, z novim duhom napojene cilje, namreč: Ne prisvojenje tujega, t. j. da bi otroci pisali po predpisu, ampak otroška samotvorba iz lastnih duševnih sil, to nam bodi cilj, po katerem dospemo v pristanišče delovne šole.

Vsaka samodelavnost, ki prihaja iz notranjosti, povzroča čuvstva veselja. Ves blagor, ki je spremljal ta nova učna pota, ve primerno ceniti le oni, ki je videl vzradoščene učence, kako so tekom par tednov dospeli tu na tako visoko stopnjo, ki bi jo po sedaj vladajočem postopanju dosegli z velikim trudom šele tekom par let.

V šolskem letu 1925./26. smo s prvim poskusom začeli tudi na naši šoli. In mi vsi, ki smo se celo z nekako pedantnostjo oklenili stare metode, smo se radi osvobodili polstoletne šablone. — Odločilno nam je bilo med drugim tudi eno dejstvo: Otroci so nam doslej pisali zares krasno, eden kakor vsi, vsi kakor eden — vsi kakor vzor, ki so ga posnemali. Kakšen je bil uspeh za življenje? Komaj so naši gojenci prestopili šolski prag, že je ostajala krasna pisava samo v šolskih zvezkih; namesto nje so se navzeli okorne pisave, pisave brez izraza, brez značaja, tako da so dajali vedno žalostnejše spričevalo vladajoči šolski metodi. — Čutili smo nedostatek, a nekako privadili smo se mu. Da, tako smo bili uverjeni, da je ona naša stara pot, in nobena druga, najboljša ter smo skeptično gledali reformatorja. In vendar smo šli preko vseh lastnih in tujih predsodkov ter začeli s prvim poskusom.

Kje in kako naj začnemo pisanje v smislu tvornega pouka? Na katerih temeljih naj ga zgradimo? — Predvsem si je treba biti na jasnem v tem, da otrok ne izumi pisave kot take, to bi bilo brezmiselno, kajti naša pisava se naslanja na tisočletna

znamenja za določene glasnike. Naloga prvega pouka v čitanju je torej, da otrok to pisavo — tiskane črke! — prav in temeljito spoznava. To je predpogoj za samooblikovanje pismenk.

Katere pismenke naj se uporabljajo?

Zgodovina nas uči, da je najbolj razširjena prapisava latinica, ki jo najdemo na najstarejših rimskih spomenikih. Iz nje se je polagoma razvijala raznovrstna pisava, tudi gotiška. Tako je postala v šoli temeljna pisava latinica. (Tudi v Münchnu in Hamburgu so na poskusnih šolah začeli z latinico — uspehi so bili nepričakovano dobri.) Iz risanja tiskanih črk nastaja po otrokovi samodelovnosti pisana črka. Otrok tako rekoč doživi, kako postaja pisana pisava; vsaka črka mu je nov dogodek. Tako prihaja življenje v šolo in kjer je življenje, tam je samostvornost, a po samostvornosti pridemo k samostojnosti!

Izključeno je torej, da bi oblika pismenk prihajala od zunaj. Zavreči je treba tudi vsako navodilo, kakor: Zaokrožite ogle tiskanih črk, pa dobite pisane črke! — Ta način bi ne bil ne pedagoški, ne psihološki. Isto velja za poševno lego pisave, ki je sicer v navadi, nikakor pa ni potrebna. Ona je samo naravna posledica notranjih nagibov, ki tudi silijo k nepretrgani potezni pisavi, k ritmiškemu hitenju. — Kaj lahko se tu vlihotapi površnost, nemarnost, podivjano oblikovanje pismenk. Zdaj je treba učiteljeve vzgojne umetnosti. Njegova osebnost, njegov takt, njegovo umevanje otroškega čuvstvovanja dovedejo učenca do pravega, pristnega, naravnega pisanja. Sami se moramo šele učiti, prav presojevati otroške pisave, ki jih dozdej sploh ni bilo. Splošni dandanašnji okus za pisave ne sme biti merodajen, ker boleha na napačnih nazorih. Zato je treba, da se naš tozadevni čut v gotovem pomenu šele razvija. Največje vrednosti so često one oblike, ki se nam po naših dosedanjih nazorih zde napačne, tuje, nenaravne. —

Velika pomota sedanjega časa je nazor, da bi morale biti črke vsakega pisca enake ter da jih silimo v geometriške oblike. Ravno otroška roka nam pogostokrat kaže oblike pismenk, da se kar čudimo njih lični preprostosti in jasnosti. Največji mojstri pisanja — iz dobe, ki je bila cvet umetnosti — so uporabljali različno obliko za eden in isti glasnik. — Otroci naj se navajajo k temu, da si za vsakdanjo rabo izbero kot stalne one oblike črk, ki jim ugajajo najbolj.

Za otroka ne postaja delo lažje, ampak priti mora do stroge natančnosti, kar je velikega vzgojnega pomena glede samozatajevanja in samopremagovanja. Premišljevat in preudarjati mora, kaj je dobro, lepo, lično.

Nudimo torej otroku vedno priložnost, da se njegova predstava udejstvuje. Razni nedostatki v otroških pisavah, ki so nas nekdanj spravili skoraj iz ravnotežja, zginevajo in bolj in bolj se prepričamo, da v otroku počiva doslej nam neznana, močna sila, ki jo je treba dvigniti in osvoboditi. Jasna bodi pisava, enakomerna, pismenke naj bodo v medsebojnem skladu, v enotnem slogu.

— Samo tehnična stran, samo, da zna pisati, ne zadostuje več. Treba je dvigniti pisovni pouk iz otrpnelosti starih oblik, treba ga je osvoboditi spon, v katere je bil vkovan skozi desetletja. Doslej izločen od duhotvornih predmetov, se pisovni pouk po novi metodi uvršča med ostale stroke ter se tako zaokrožuje z istimi zahtevami, ki jih na učitelja stavijo ostali predmeti samodelovnosti, t. j. s psihološkega, fiziološkega, umetniškega stališča.

Vnanjosti pri pisalnem pouku; pisala; držanje telesa. Načelno je za začetnike odklanjati koničasto pero, ker predvsem zapeljuje otroka, da pritiska, ter tako zabranjuje potezno pisanje. Koničasto pero je tudi povzročitelj težkih bolezni v roki. Vendar pa lahko dobi to pero v roki odraslega prednost pred vsakim drugim.

A tudi tako zvano široko pero ni za začetnika in sodi šele na nekaj višjo stopnjo, ker je otroku treba gotove zrelosti, sicer si prisvoji nenaravno, spačeno pisavo. — Za začetnika je treba pisala, ki ga v nobenem oziru ne ovira v prostem gibanju roke. To bi bila mehki kamenček z zaokroženo ostjo in voščena tablica. Dalje je nujno priporočati ovojni papir ter prav mehki svinčnik. Za pisanje s črnilom nam za silo nekoliko pomagajo peresa z bučico.

Od pisala zavisi pogostokrat tudi držanje telesa. — Ker človek najbolje piše, če se lahko prosto giblje na vse strani, naj se tudi otrok drži popolnoma naravno: ravno, pokoncu naj sedi, malo naj se nagne naprej; lahko se pa tudi naslanja nazaj — a tedaj mora imeti primerno naslonjalo — desna roka naj leži na klopi, kakor da je utrujena, t. j. naslanja naj se na vnanji rob roke, dočim je nezaposlena roka v svobodni legi. (Naši otroci pač drže zvezek z levo roko, ki tako pomaga desni.)

Roko naj torej učenci drže popolnoma enako kakor pri risanju. Seveda bo tudi tu dobra neka enotnost, ker so vse roke enako ustvarjene.

Ako je lega telesa in roke pravilna, tedaj vzbuja pisanje veselje. Brez tega občutka je gotovo lega napačna.

Pred pisanjem z roko se vrši laktno pisanje v zraku, na velik papir, na tablo z zaprtimi, potem šele z odprtimi očmi.

Skušnja uči, da je uporabljati samo nečrtane zvezke. Pisanje na črte in med nje ni, kakor se trdi, predvaja za pisanje brez črt, ampak ravno nasprotno: črte so nekake oporne palice, ki se jih otroci nikoli več znebiti ne morejo. Da učenci ravno pišejo, je treba samo, da se pravilno drže. Poskusi z zaprtimi očmi so tudi kazali veliko bolj ravno pisavo kakor sicer.

Nižja stopnja. Navadno se začne s pisanjem velikih črk, lahko tudi z malimi, a prvi način je ugodnejši, ker se male črke itak pišejo v posameznih besedah.

Pisanje se vrši po dveh načelih: po vizuelnem in motoričnem. Vizuelni način se udeje tvuje, ako sodeluje posebno oko, ki si natanko ogleduje tiskano črko, kako bi se je učenec lotil, da piše enopotezno. Motorični

princip išče obliko pisane črke z zaprtimi očmi iz notranjih sil in čutov. Za učitelja, ki se prvič poprime te nove metode, se priporoča vizuelni princip.

Grupacija črk naj bo taka, da predvsem izberemo tiste črke in besede, ki se dajo pisati enopotezno. Genetična vrsta torej ne pride več v poštev. Po Kuhlmannu se n. pr. začne red vseh črk z »E«.

Podlaga za ves uspeh pisave in tudi nje skrivnost je, da otroku že začetkoma globoko v dušo in roko polagamo občutek za zdravo, naravno, potezno pisavo.

Prvo je torej, da se otroci na tej stopnji natanko seznanijo s tiskanimimi črkami, in sicer v najpreprostejši obliki. Te predvaje so neprecenljive vrednosti. Imamo v to svrho zvezke iz ovojnega papirja. Risanje tiskanih črk se vrši s svinčnikom št. 1, da je vsako pritiskanje že vnaprej izključeno. — Roka postane lahka, oko se navadi meriti in presojevati razdalje, držanje telesa je kar naravno, da odgovorja vsem higijeničnim zahtevam. — Obenem so te vaje v tako zvane »Vajenice« izvrsten pripomoček k dobremu uspehu v risanju v pravem pomenu. — Čim bolj učence že zgodaj navajamo, da te črke izdelujejo okusno, tem bolje nam bo uspela stavba našega pisovnotvornega pouka.

Daljnja skrivnost je, da otroka vedno ojunavimo, posebno začetkoma: nič ni grdo, napačno, kajti vse je lastna tvorba, dobro premišljena z najboljšo voljo.

Obravnava posameznih črk bi vodila predaleč. Tudi, ko že pišemo s črnilom v »Lepopisnice«, so »Vajenice« posebno na tej stopnji vedno naše spremljevalke. Četrť ure uporabimo za predvajo v »Vajenice«, da mine bojazen in da se otrokova samotvorba prosto lahko udejstvuje. Kako veselje, kak ponos vlada tu med našimi malimi, ko iz tiskanih črk izumijo lečne oblike pismenk. Risanje tiskanih črk je torej temelj, iz katerega se izcimí zveza teh črk, to je pisanje. Tako pojmujejo otroci pisanje na podlagi risanja. — Ne zgubijo poguma, četudi se jim oblika hitro ne posreči, in če je treba tudi 10 krat, 20 krat poskušati, da končno odgovarja pisava individualnosti posameznika.

Velika razlika med sedanjo metodo pisanja in med novim postopanjem je tudi ta, da otroci nimajo pred seboj učiteljeve pisave. Na šolski tabli so zgolj tiskane črke ter tiskane besede in stavki, da se udejstvuje otrokova samodelavnost. — Otrok nikakor ne sme misliti, da bi moralo biti to, kar piše, že začetkoma dovršeno, kajti pisava naj se spopolni bolj in bolj. Ne smemo priporočati kake oblike, ampak otroke navajati, da tvarjajo črke samostojno, okusno in tako, da jih ni mogoče zamenjati med seboj. — Včasih tudi nastajajo krize v pisavi kakega učenca; to je samo prehod, ker se pisava razvija.

Pisatelj prof. Kuhlmann nam kaže tudi razne pisave 6 do 7 letnih otrok, ki so si tekom 3½ meseca prisvojili čedno, potezno pisavo, kakršne odrasli udeleženci pisalnega tečaja v taki naravni ličnosti niti

od daleč niso mogli doseči. Ti tipični zgledi nam kažejo jasne, skoraj brezizjemno potezne otroške pisave najrazličnejših šol. — Vse pisave, pa tudi najslabše, kažejo različne oblike, sigurnost ravnih potez, pravilno razmerje med velikimi in malimi črkami in — kar bodi poseben odgovor raznim predsodkom — dobro voljo ter stremljenje po smotrni, okusni obliki.

V nareku, pravopisju so se dosegli lepši uspehi, ker so otroci poлагali vso pozornost samo na jezikovno stran naloge, ne pa na pisavo, ki jim ni delala nikakih težav več.

V vseh pisavah se je opazalo, da se nepokvarjena človeška roka nagne k vijugasti in plameni črti ter tudi k zankam. Tipična, nam tako simpatična pa je mehkoča, ki jo vidimo v prostih otroških pisavah.

Omenjam naj še, da je taktiranje, o katerem smo prej mislili, da brez njega sploh ne dosežemo cilja, popolnoma nenaravno.

Veliki so uspehi, ako se učitelj premaгуje v toliko, da stopi popolnoma v ozadje. Vprašamo se nehote: Kaj je lepa pisava? — Dosedaj smo občudovali kot lepo pisavo ono, ki je bila najbolj slična vzor-pisavi. A to vse je bilo prisiljeno. — Kar je naravno, to nam uгаja. In to nam bodi tudi merilo za presojevanje pisave: lepa je naravna, osebna pisava.

Po omenjeni metodi pa že lahko na tej stopnji vzgajamo male umetnike pisanja, kar lahko kažejo na raznih naslovih, urnikih, voščilih, vabilih. Tako naj bi bile naše spisovnice kakor lepa, okusna knjiga z robom naokoli — kakor Čitanka! — z lepo opremljenim naslovom in z večjimi, lepšimi začetnicami.

Višja stopnja. Samo na kratko bodi povedano, da so si otroci tudi na tej stopnji vsepovsod z naglo hitrostjo prisvojili novo pisavo. Ni bilo več utrujenosti, in ko bi bili tudi pisali po več ur na dan. Čudno je dejstvo, da je bila nova metoda za marsikako »slabo roko« pravo odrešenje. Zares, slabi učenci so postajali dobri z naravno, individualno pisavo, ki je bila prav njihova last. (V dokaz za to bi bili na razpolago zvezki naših učencev.)

Prav tako otroci tudi ne mažejo; madeži so nam skoraj popolnoma zgинili iz vseh zvezkov. — Dalje je posebno razveseljivo, da otroci prav do zadnjega živahno sodelujejo. Tu ni ne lenih, ne brezbriznih, ne malomarnih, zaspanih učencev; kajti vse se zaveda svoje dolžnosti v samotornem pisanju.

Tako zvanih lepopisnih ur sploh več treba ne bo, ker vse, kar otroci pišejo, je smotrna vaja v lastni, naravni osebni pisavi.

Tu ima učitelj veliko nalogo, da konsekventno in neumorno nadzoruje pisave otrok tudi v ostalih zvezkih, od česar v pretežnem delu zavisi dober učni uspeh tega predmeta. Premalo bi bilo torej, ako bi se pisalni pouk omejil samo na odmerjene mu ure v ožjem pomenu. Spopolnitev in praktične vaje se vrše v vseh onih predmetih, ki se poslužujejo pisanja.

V tesni zvezi s pisanjem v novem duhu je risanje. (»Kuhlmann, Bildschreiben.«) Ta predmeta se podpirata med seboj. Roka v roko naj stremita za tem, kar jima napoveduje estetski in umetniški čut.

Slednjič se na tej stopnji še posebej vadi *dekorativna pisa*. Za pisavo v novem duhu tu ni treba posebnih navodil, ker je po svoji naravi že lepa, da učenec iz notranjih sil sam najde tisti izraz, ki učinkuje dekorativno, umetniško. Treba je le primerne pisala.

Ako temeljito razmišljamo nova pota v pisalnem pouku, pridemo do zaključka, da so zahteve, ki se terjajo od dobrega učitelja te stroke popolnoma druge kakor doslej. On bo pravi učitelj - vzgojitelj, psiholog, fiziolog in umetnik. Delo mu sicer ne bo olajšano, a v zadovoljstvo in radost mu bo novo življenje samotvornosti v šoli in s ponosom bo zasledoval nepričakovane uspehe pisanja v novem duhu.

Kulturni pregled

Iz sveta knjige. Ni še minilo 500 let, ko je izumitelj tiska Gutenberg tiskal prvo knjigo — biblijo (l. 1454). Danes je največja knjižnica na celem svetu »Narodna knjižnica« v Parizu (Bibliothèque nationale). V njej je 3½ milijona tiskanih knjig, 500.000 časopisov in 145.000 rokopisov. V Nemčiji, voditeljici tiska na svetu, je največja knjižnica »Pruska državna knjižnica« (Preussische Staatsbibliothek) v Berlinu z 2 milijona knjigami. Od vseh 5 delov sveta ima največ knjig Evropa, ki ima 120 milijonov knjig v svojih knjižnicah. Med evropskimi državami je na prvem mestu Nemčija, ker ima sama eno četrtino vseh evropskih knjig. Ako se pa vzameta obenem Nemčija in Avstrija, imata obe več ko eno tretjino vseh evropskih knjig, namreč 44 milijonov. V Nemčiji je glavno mesto za knjige Lipsko, ki ima pod zemljo velike magazine knjig. Vsak peti prebivalec se bavi s tem poslom ter je v neki zvezi s knjigarstvom. V Jugoslaviji ima danes največjo knjižnico Hrvatska s svojo vseučiliško knjižnico v Zagrebu. To je edina popolnoma organizirana knjižnica ki ima svojo lično, strokovnjaško izdelano reprezentativno zgradbo. Zagrebška vseučilišna knjižnica je do nedavnega posojevala svoje knjige z avdom in šolam po vsej državi. Ta knjižnica ima 300.000 zvezkov in okoli

5000 rokopisov ter prejema okoli 500 časopisov. Pri njej je hranjena tudi knjižnica zagrebškega kaptola s kakimi 3000 zvezki. Promet s knjigami znaša letno okrog 60.000 zvezkov. — Ako se ta števila primerjajo z zgornjimi, se vidi, kako smo tu še majhni. Če bi postavili vseh 120 milijonov evropskih knjig v eno vrsto, bi znašala dolžina 3445 km, t. j. zračna črta od Zagreba do Jekaterinburga na drugi strani Urala ali od Zagreba do otoka Islanda v Severnem Lednem morju. Knjige zagrebške vseučilišne knjižnice bi dale komaj devet in pol kilometrov, t. j. zračno črto od Zagreba do Odre.

Dr. O. K. v »Obzoru« št. 213.

»**Kulturna pedagogika**«. V založbi Slovenske Šolske Matice se dobiva kot redna publikacija za l. 1927-28 knjiga »**Kulturna pedagogika**«. Kažipot za razumevanje učlovečenja (250 str.), ki jo je napisal vseučilišni prof. dr. K. Ozvald.

Ta knjiga je menda prvi poizkus, sistematično pokazati, da je tudi na kulturnem poprišču vzgojstva (izobrazba, pouk, vzgoja), kakor i sicer v življenju — »vse z vsem v zvezi«. S tem bi hotelo pred vsem drugim biti rečeno, da je vseh vrst prizadevanje na področju vzgoje, pouka in izobrazbe svojevrstno dogajanje, ob katerem kulturno

življenje samega sebe ohranjuje in oblikuje. In pa da je prav zato kultiviranje človeka, zlasti pa kultiviranje mladega pokolenja najtesneje spojeno s kulturnim bitjem in žitjem kakega naroda.

S tega vidika skušajo uvodna poglavja izpričati, da se odigravanje vzgojstvenih pojavov po svojem bistvu neprimerno bolj razteza v dimenzijo širine in višine, oziroma globine, nego-li domneva običajna šolska modrost, ki vzgojstvo istoveti s — šolskim učiteljevanjem ali s »pedagogiko« v nekem zloglasnem, pedantičnem pomenu besede.

Jedro knjige se deli na dvojce: prvi del obsega splošno kulturoslovje, a drugi jemlje v pretres šolske probleme.

I. Kulturoslovski del prikazuje — sine ira et studio — glavne oblike, v katerih se dandanes odigrava kulturno življenje vse po svojih lastnih normah: gospodarstvo po ekonomskem načelu najmanjšega potroška sil, znan-

stvo po zahtevku resnice, umetnost po ideji lepote, politiko po perspektivah moči, socialnost po vodilu ljubezni do bližnjega, verstvo po pojmu svetosti. Posebej izčrtana je struktura duše, kakor se je človeku izoblikovala v dobi in miselnosti strojev.

II. Drugi del pa razpravlja o šoli kot samosvojem organu kulturnega življenja in o šolskih vprašanjih, ki povsem organski poganjajo iz utripov tega življenja: o bistvu šole, njenih nalogah in oblikah, o reformnih težnjah na področju šolstva, o možnostih in mejah kulturne politike, o učiteljskem problemu itd.

Koncem vsakega poglavja so navedeni naslovi takih knjig, ki se dajo s pridom čitati »za dopolnitev in poglobitev« prinesenega teksta.

Knjiga se je rodila iz občutenega potrebe po trdni idejni podlagi, raz katero bi bilo mogoče, pedagoška vprašanja v širokem, kulturnem pomenu besede smiselno staviti in reševati.

Književni pregled

Solski upravitelj. Spisal Ivan Hribski. 1927. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. 179 strani. Cena broš. knjigi 28 Din. S to najnovejšo knjigo iz šolskega uradovanja je učitelstvo prejelo ročno navodilo, ki obsega mnogo več, kakor kaže naslov. Poleg poglavij, ki so namenjeni za šolskega upravitelja in razpredeljujejo delo za vsak mesec, je vpletenih vse polno metodičnih in strokovnih opazk za učitelje. Zapisniki vseh lokalnih učiteljskih konferenc obsegajo hospitacijska poročila za vse predmete. Za primer pogledjmo Zapisnik 5. redne konference, ki govori (na str. 89) o računstvu sledeče: »V nižjih razredih ponavljajte pred vsako računsko uro po nekaj minut naštevanko in mere, pa nekoliko prištevanja in odštevanja na pamet. Zapisati v dnevnik: 'Pismeno odštevanje' — je premalo. Vpiti na učence pri reševanju računskih nalog je neumestno, ker to učenca le zbeha.

Zapostavljati učenca, češ, da je lenuh, ne gre. Eksperimentalna pedagogika je dosegla, da je lenoba neke vrste patološka bolezen. Osnovne geometrične pojme pojasnjujte najprej na predmetih in nato šele grafično. Like naj učenci sami izdelujejo. S tem zadostimo znani zahtevi po delovnem principu, ki ga zahtevajo moderni pedagogiki, znanstveniki. Kolikor mogoče, naj učenci sami merijo. Tudi si mere lahko napravijo sami. Vsa geometrična pravila podajte učencem le analitično — induktivno. Tako zvanega tekmovalnega računanja ne opuščajte.« Tako so na vseh straneh za vsak mesec zelo točna navodila. Niti na vrtna dela ni pisatelj pozabil in povsod opozarja celo na »Sadjarja in vrtnarja«. Za morebitne izpremembe in izpopolnitve ima knjiga na več mestih poseben prazen prostor na razpolago. Knjiga bo dala osnovnemu šolstvu in njega notranjemu življenju drugo lice.

Ustrezala bo šolskemu nadzorstvu, da bo olajšano enotnejše delo in ne bo učitelj, ki pride v kak drug okraj, prišel pred popolnoma drugačne zahteve. »Šolskega upravitelja« naj si vsak učitelj in učiteljica takoj nabavi ter po njej uredi nadaljnje delo.

F. F. L.

Solsko »berilo« v soglasju s konfesijo. »Alg. Rundschau« 1927, št. 22. Z novim šolskim letom, ki se prične v Nemčiji po veliki noči, so bila vpeljana na Bavarskem šolska »berila«, ki ustrezajo v vsem obsegu verstvu šolobiskujučih otrok. Trojna izdaja je bila oskrbljena in od ministrstva odobrena prav tako za katoliške kakor tudi za protestantske šole. Za občne šole in za take šolske zavode, ki imajo več ko šestino drugovercev, je prirejena vkupna knjiga.

Solski svetnik Fr. Weigl, ki se je posebno veliko prizadejal za ta napredek, poudarja, da so ga k temu nagajala edinole pedagoška razmišljanja in da so izključeni pri tem šolskopolični nagoni ali trgovski interesi.

»Ustvarili smo katoliška berila, ker smo prepričani, da ti važni pripomočki, ki utrjujejo vzgojo mišljenja, ne smejo biti brezbarveni, ko gre za osrednje jedro vsega mišljenja — za verstvo. Vsa knjiga naj bo prežeta katoliškega duha. Nikakor ni zadosti, da bi se katoliško mišljenje in čutenje stisnilo le v kakšen kotic ali dodatek, kakor ni zadosti, da bi človek izpričeval verstveno dušo samo v cerkvi in samo ob nedeljah. Pokazati in izpričati verstveno življenje v vseh odnošajih človeškega življenja; poskrbeti, da pridejo do besede verstveno usmerjeni pisatelji; uveljaviti poleg drugega katoliške pesnike — to je bila naloga, ki se je tu udejavila. Ozkosrčni kritiki so si to reč tako predočevali, kakor da morajo izginiti iz teh knjig Goethe, Schiller, Lessing in vsak nekatoliški pesnik. Nanovo vpeljani berilni učbeniki dokazujejo vprav nasprotno: Tudi tehtni nekatoliški pisatelji in pesniki so dobili svoje mesto, z njimi pa seveda prav tako katoliški, ki naj jih mladina spozna. Ne bilo bi po resnici, če bi kdo trdil, da smo dali mladini verstvena in

zabavna »berila«; oskrbeli smo knjige, ki iz njih odseva življenje, kakršno more katoličan na višku moderne kulture opazovati.

Med smernicami, ki so odločevale vsebino predelanih knjig, je bila predvsem tudi zahteva, da se nudijo mladini »berila« literarne vrednosti. Sprejeli smo vanja dela domoljubnega pesništva, poleg teh pa zlasti take slovstvene izdelke, ki imajo splošno literarno vrednost. Vzgojna vrednost sama še ni bila odločilna za sprejem, če ni bilo predavanje tako, da presega izdelke vsakdanjih pisateljev. Odklanjali smo tudi vse, kar ima enostransko tendenco z zgolj estetskim obeležjem brez vzgojnega cilja.

A. C.

Cerkvena zgodovina v časovnih slikah. Spisal prof. Schumacher. Izdaja za srednje šole (dečke in deklice). Založba Herder, Freiburg i. B. Cena 2.30 M.

Katehet dekliških srednjih šol v Kelmorajnu je na prijeten in prikupljiv način predelal in izpopolnil znano cerkveno zgodovino. Zelo pripravna pomožna knjiga je to zlasti za ponavljanje cerkvene zgodovine, ker zbere vse dogodke kakega razdobja tako, kakor je po njih skupnem sodelovanju nastal zgodovinski pojav, ki je značilen za tisto dobo. Zlasti novejši pojavi v cerkveni zgodovini od reformacije dalje so kaj strnjeno označeni.

R. L. T.

Mey - redivivus. Kdo ne pozna Meyja in njegovih izdelanih katehez za prvence? Nekdo je v oceni zadnje, 14. izdaje zapisal značilno priznanje: »Danes, po 50 letih je Mey mladostnoživahen kakor nekoč.« Pred seboj imamo že 15., temeljito obnovljeno izdajo z naslovom: **Gustav Mey's Vollständige Katechesen für die beiden unteren Schuljahre der Grundschule, bearbeitet von T. Hoch, Subregens am Priesterseminar zu Rottenburg. 15. Auflage. Erster Teil.** Verlag Herder. Freiburg in Br. 1927. Cena 4-50 M.

Pouk pri začetnikih ni lahek. Tudi spretnemu katehetu dostikrat ne gre tako gladko izpod rok, kakor bi bilo želeti. Še večja zadrega pa nastane, če je svetni učitelj v položaju, da mora

prevzeti tudi verstveni pouk pri malih v šoli. Zgoraj omenjena knjiga spada priznana med najboljše; to velja še posebno o novi prireditvi, ki je usmerjena prav za učence prvih dveh let. Delovni princip je dobil v tej predelani izdaji poudarka v tem, da je podavanje kolikor moči nazorno in da ima mnogo preizkušenih metodičnih navodil za konkretno uporabo. Sprejete so vmes tudi nekatere nove kateheze, ki uvajajo v cerkveno življenje domače občine. V dodatku so nabrane preproste risbe, ki kažejo, kako si more spreten veroučitelj uspešno pomagati s črtanjem in risanjem na tablo. A. Č.

Kateheze. V Herderjevi založbi je izšla knjižica, ki vsebuje 55 izdelanih katehez za prvo šolsko leto. Naslov knjige je: **Der gesamte Religionsunterricht im ersten Schuljahr** — von Fr. Hötte. 1927. Freiburg i. Br. M. 2.

Kateheze so sestavljene po načrtu, ki ga je odobril nemški episkopat v mestu Fulda. Delovni princip se upošteva na ta način, da se veroučitelj z otroki izpočetka kar nekako prosto razgovarja o cerkvi, o njeni notranjosti in zunanosti, o drugih svetih krajih v bližini itd. Šolskemu razgovoru sledi obisk teh krajev in razjasnjevanje tega, kar otroci vidijo. V naravi se jim razlože prvi pojmi o Stvarniku, o Bogu. Nato se priklopi nekaj katehez o Jezusu, da more katehet naučiti križ delati in razložiti njega pomen, kakor tudi da more govoriti o Jezusu v sv. Rešnjem Telesu. Zgodbe, ki točneje seznanjajo mladino z življenjem in odrešilnim delom Jezusovim, pridejo na vrsto pozneje.

Ker je v Nemčiji uzakonjena tudi konfesionalna šola in je za verouk odločenih več ur nego pri nas, poučujejo zlasti svetopisemske zgodbe tudi svetni učitelji. Tem bo ta knjižica dobro služila. Pri nas pa se vsi, ki se ukvarjamo z vzgojo, iz te knjižice učimo, kako je treba osobito pri verskem pouku vse porabiti, kar je otrok že videl in skusil, da ga lažje seznanimo z razodetim naukom in da se tega nauka s tem večjim zanimanjem oprime. Da bo knjiga zanimala katehete, je jasno.

V isti (Herderjevi) založbi najdemo med novimi knjigami cerkveno zgodovino za šolsko uporabo v treh inačicah: za srednje šole, za liceje in višje dekliske šole in za srednje razrede višjih učnih zavodov. Knjiga (pri rokah imamo izdajo za srednje šole, ki je pa po obsegu manjša kot n. pr. naša Strojeva knjiga) je označena z naslovom, za šolo najbolj primernim: **«Kirchengeschichte in Zeit- und Lebensbildern»** von Prof. Jakob Schumacher, Studienrat in Köln, umgearbeitet und vermehrt von W. Knops. Mit 12 Textbildern und 5 Tafeln. 1927. Freiburg i. Br.

Cerkvenozgodovinski pouk v šoli ima namen, da povzame le najvažnejše dogodke iz cerkvene povestnice, ki kažejo ne le razvoj katoliške Cerkve, njene boje in zmage, marveč se dajo spretno uporabiti za poglobitev mladine v razodete nauke božje in za okrepitev verskega življenja. Zgledi krščanskega junaštva in krepostnega udejstvovanja, ki jih nudi cerkvena zgodovina vseh stoletij, vplivajo na mladino več ali manj učinkovito. Zablode pa, ki kažejo človeško slabost, navaja zgodovina v svarilo, da se mladina uči brzdati strasti, da se more obvarovati virov grehot in zmot.

Teh smernic se drži v precejšnji meri tudi zgoraj omenjena knjiga. Izogiblje se neplodnega naštevanja zgodov. dejstev, očrtava življenje vzornih svetih oseb i. dr. Zdi se pa, da ni one gorkote, ki je za vzgojo tako potrebna. Seveda je zlasti tu mnogo ležeče na osebi učiteljevi, ki mora dati zgodovinskemu pouku pravo življenje. Tudi je pripomniti, da ima Schumacherjeva zgodovina pred očmi le bolj nemško ozemlje. Vzhodnega razkola nič ne omenja. Vsekako se pa človek, ki se zanimlje za napredek v tem, nelahkem pouku, iz vsake nove šolske knjige marsikaj nauči.

A. Čadež.

Navodilo pri pouku v računstvu na osnovni šoli. Sestavil A. Črnivec. Ljubljana 1927. Založila Državna zaloga šolskih knjig in učil. Cena vezani knjigi 44 Din. Knjiga obsega navodila za nižjo, srednjo in višjo stopnjo osnovnih šol, skupaj 135 paragrafov. Ker mora učitelj

dobro poznati bistvo ponazorovanja in nazorila, je pisatelj to pojmovanje zelo utemeljil. Zato stoji v § 2.: Števila so sicer pristni proizvodi našega razuma, ne znaki stvari, ali povod in pogoj njihovega postanku so stvarne razmere in predstave. Pri ponazorovanju nam rabi največ oko. Številna predstava mora biti prej nego ime za število. Imena so pusti glasovi, dokler jim manjka predstav ali pojmov.« Pri § 13. je omenjeno računanje brez nazoril, na pamet. Tu dobimo navodila: »Kjer odpovesta spomin in predstavljivost, mora učitelj pomagati. Ako učenec pri vaji ne odgovori na vprašanje takoj, ga počakaj nekoliko, morebiti računa na tihem. Ko vidiš, da ne more najti rezultata sam, mu pomagaj. Nikdar pa ne povej rezultata sam ali kak drug učenec, to koristi bore malo, ker je osnovano na goli mehanski spomin. Vaja in zopet vaja — ustna in pismena — je neizogibno in glavno vodilo učitelju. Tudi pri računih v večjem obsegu nadomesti 'pravilo' mnogotera vaja.« Pri § 24. je navedeno za najprimernejše, da množenja, merjenja in deljenja v številčnem obsegu od 1 do 10 ne učimo. Nekoliko drugače je, ko poznajo učenci že prvih 20 števil. Še bolj velja to za merjenje in deljenje. Kaj važna sta končna sestavka o uporabnih nalogah za srednjo in višjo stopnjo, namreč §§ 71. in 135. Obsežno je uporabljati procentni in obrestni račun in postavljati preproste kalkulacije. Na mnogih zgledih vidimo iz knjige, kako naj učitelj iz tvarine izvaja strokovne izraze in pravila. — Črnivčevo skrbno in pregledno sestavljeno »Navodilo« naj si torej pridobi vsak učitelj, da bo lahko dal v tako važnem predmetu, kakor je računstvo, mladini najbolj produktivno podlago.

F. L.

Ivan Cankar: Zbrani spisi V. zvezek. (Kralj na Betajnovi, Na klancu, Črtice iz l. 1902.) Izdala in založila Nova založba v Ljubljani 1927. Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. Str. XX+324.

Ivan Cankar se nam v tem petem zvezku svojih Zbranih spisov kaže v važnem trenutku svojega umetniškega razvoja. Drama »Kralj na Betajnovi«, s

katero se zvezek začenja, spada še v njegovo mlajšo dobo, ko se je pesnik živahno pečal z Nietzschejevo filozofijo, ter je idejno v zvezi z drugo izdajo »Erotike« in s »Knjigo za lahkomišelné ljudi«, ki sta izšli v prejšnjih zvezkih Zbranih spisov. Tudi v »Kralju na Betajnovi« se še oznanjajo teoremi filozofije nadčloveka, a hkrati je drama, kot urednik v uvodu razkazuje, obratčen z Nietzschejevo etiko in zaključek pesnikove mladostne dobe. — Roman »Na klancu« vodi čitatelje v novo dobo, v oni čas umetniškega ustvarjanja, ko se je Ivan Cankar naporno ukvarjal z našo narodno usodo, jo osvetljeval od vseh strani in neutrudno reševal problem naše narodne eksistence. Ta roman je hkrati spomenik, ki ga je Ivan Cankar postavil svoji materi-mučenici; po svoji kompoziciji spada med najpopolnejša pesnikova dela.

Kakor dosedanjí zvezki je tudi ta tipografsko brezhiben in zelo ekonomičen. Knjiga se dobi v Novi založbi in v vseh knjigarnah ter stane v polusnje vezana 90.—, v polplatno vezana 70.—, broširana 55.— Din.

Dr. Jakob Kelemina: **Literarna veda.** Pregled njenih ciljev in metod. Založila Nova založba v Ljubljani. Natisnila Zadrúžna tiskarna. 1927. Str. 120. Cena broširani knjigi 26.— Din, v celo platno vezani 34.— Din. — Sledeč potrebam našega duševnega razvoja, je Nova založba izdala pričujoče znanstveno delo, ki je v prvi vrsti namenjeno tistim, ki se pri svojem studiju morajo baviti z literarnimi vprašanji, to je akademičnemu dijaštvu; dobrodošla in potrebna pa je tudi vsakomu, ki ga zanimanje za literaturo žene h globljemu umevanju in ocnitvi literarnih proizvodov. Ker je to tudi prvo delo te vrste pri nas, pomeni ta knjiga temelj za literarno vedo pri nas. Pisatelj se opira na obsežno strokovno literaturo pri drugih narodih in nam je na majhnem prostoru strnil vsa osnovna vprašanja o nalogah literaturne vede same, o postanku umetnine, o analizi umetnine ter o nalogah in smereh literarne zgodovine. Založništvo opozarja, da je knjiga izšla v majhni nakladi in da je z ozirom na sloje, ki

jim je ta knjiga potrebna, nastavilo kolikor mogoče najnižjo ceno.

Ideje i problemi. Upravo je izišlo iz štampe djelo »Ideje i problemi« od Miljenka Vidovića. Knjiga obuhvaća 268 strana velikog formata. To je skup članaka i rasprava osnivača prosvjetno-etičkog pokreta. Sve te rasprave i članke sabrao je i uredio pedagoški pisac g. Kamilo Brössler, učitelj. Glavni odlomci knjige jesu: Veličina čovjeka, problemi života, čovjek i intelekt, čovjek i srce, čovjek i volja, problemi odgoja, škola i prosvjeta, religija i prosvjetno-etički pokret, škola za odrasle. U ovoj se knjizi nalaze smjernice Vidovićevega pokreta i odnos samog pokretača prema svim važnijim problemima savremenog društva. Naručuje se kod nakladne biblioteke »Uzgajatelj« (Vidovićevo pokret), a stoji Din 30.—

Čitanka štednje. Tak je naslov v cirilici tiskane in lepo opremljene knjizice, ki jo je napisal Nikola Gaćeša.

Knjizica hoče v najširših slojih naroda probuditi smisel in voljo za varčnost. Pisana je popularno, na zabaven način ter okrašena s slikami. Knjiga ima sledeče sestavke: Pesem »Štednja«, Deset zapovedi štednje, Šta treba da radimo?, Štednja i tvrdičenje, Domaće (kučne) kasice, Šta je Milica naučila kot bake, Narodne poslovice — prvi niz, Štedljivost, Štednja i oblici njeni, Kako da se čuva uštedjevina, Spekulacija, Tražio preko hleba pogače, Seljakova štednja, Markova želja, Privrednikove pouke, Narodne poslovice — drugi niz, Alkoholizam i štednja, U tvornici, Rad i štednja, Čudesa štednja, Ekonomske koristi od štedionica, Računski primeri, Poštanska štedionica. — Knjizica stane 10 Din. Šolam in narodnim knjiznicam jo je priporočilo ministrstvo prosvete s 26. aprilom, št. 53.000. Prodaja jo »Organizator, zavod za racionalizaciju«, Beograd, poštni predal 365.

F. F. L.

Vestnik za starše

O domači vzgoji. Znani berlinski otroški zdravnik profesor Baginsky je imel pred leti v društvu za gojitev zdravja v šoli predavanje o domači vzgoji. Razne napake otrok, ki se večkrat pripisujejo šoli, se nikakor ne morejo vedno šteti šoli v slabo. Večkrat pride v šoli le do izraza, kar se je v njo prineslo s slabo domačo vzgojo — telesno in duševno. Veliko se greši s prehrano. Nekateri starši dajo otrokom, ki niso več dojenčki, preveč mleka in imajo še štiri in petletni otroci mlečno steklenico. Najprej naj se navadijo pravilno jesti in potem uživati mleko. Preveliko uživanje samega mleka napravi zaspane in blede otroke. Hrana naj bo preprosta in imej malo sladkarij. Škodljivo je znano preveliko utrjevanje, da se otroke celo pozimi boste in lahko oblečne goni na cesto ter pusti spat pri odprtem oknu in če mogoče v nezakurjeni sobi. Gotovo naj se otroke ne pomehkuži, a tudi pretirano utrjevanje je škodljivo. Enako preveliko udejstvo-

vanje pri sportu. Najbolše dela, kdor otroke vedno ne ozdravlja na vse načine, temveč jih pusti preprosto vzrasti. Tudi pri duševni domači vzgoji bi bilo marsikaj predužgati. Otrok se ne sme čutiti za središče v hiši, on se mora, dasi se oziramo na njegovo individualnost, učiti ubogati. Telesno kaznovanje Baginsky ne želi popolnoma opustiti, v kolikor prihaja od staršev; v šoli naj se vsekakor ne izvršuje. Ko obiskuje otrok šolo, je najvažnejša naloga domače vzgoje, da se otrok na gotove stalne reči navadi; seveda morajo starši z dobrim zgledom prednjačiti.

F. L.

Slaba telesna sposobnost šoloobveznih otrok. Na 84. shodu nemških naravoslovcev in zdravnikov je poročal šolski zdravnik dr. M. Fürst iz Hamburga o vplivu socialnih razmer na šolsko nesposobnost mladine. Nevarnost prihaja od prezgodnjega šolskega obiska, kar tudi učiteljstvo ne odobruje. Navadno se držijo šestega starostnega leta, ako so otroci sicer duševno in telesno

zdravi. Znan angleški šolski higijeničar kaže pri prezgodnjem šolskem obisku na škodljivost telesnega in duševnega razvoja otrok in na večjo dovzetnost za nalezljive bolezni. V Berlinu so morali l. 1909./10. krog 3000 otrok zaradi šolske nesposobnosti zavrniti. Največkrat so imeli otroci rahitis, škrofulozo in tuberkulozo. Velika nevarnost prihaja od alkohola, ki ga uživajo starši in ki vzame 50—60% očetovega zaslužka, ki

se torej izpreminja v žganje. Pogosto je trpinčenje otrok v pijanosti in se jim poznajo znamenja na životu. S tem je v zvezi tudi pohabljenost otrok, ki so največkrat od revnih staršev. V Nemčiji je prišlo 36 pohabljenih na 10.000 otrok. Tudi stanovanjsko vprašanje ima svoj vpliv na slabo šolsko sposobnost. Dejstvo je, da manjka mnogim otrokom časa in priložnosti za spanje. Samo ena tretjina šolskih otrok ima svojo posteljo.

F. L.

Zapiski

Občni zbor Slomškove družbe. Prvi občni zbor »Slomškove družbe«, ki se je vršil dne 24. avgusta v Akademskem domu v Ljubljani, je bil prav lep, tako po številu udeležencev, predavanju in poročilih. Po sv. maši, ki je bila ob 8, je podal v nagovoru vzgojne vodilne misli dr. Gvido Rant. Udeležili so se občnega zbora med drugimi tudi prevzvišeni gospod knezoškof dr. A. B. Jeglič, predsednik oblastne skupščine dr. Natlačen, monsignor Steska, prof. dr. L. Sušnik, dr. Čibej, predsednica krščanske ženske organizacije gospa Dolenčeva, Krekova Cilka, duhovni svetnik Čadež in še več drugih odličnih posameznikov. Večje število je svojo odsotnost opravičilo pismenim potom. Predsednik Štrukelj je vodil občni zbor in v svojem govoru pokazal na smotre, za katere je ustanovljena »Slomškova družba«, ki zasluži, da jo moralno in materialno podpirajo vsi, katerim je kaj za krščansko pedagogiko. Kdor se zavzema za krščansko šolo, ta ne more prezreti »Slomškove družbe«, ker krščanske šole brez krščansko mislečega učiteljstva biti ne more. Pokazal je na veliko potrebo krščansko mislečega učiteljskega naraščaja in dokazal na prispevkih za »Slomškov dom« premalo zanimanja zanj. Iz srca učiteljstva je govoril, ko je povedal, da je mnogo premalo, če izmed 957 šol v Sloveniji naročenih na »Slovenskega Učitelja« le 130. In vendar je večina krajnih šolskih odborov v Sloveniji v rokah pristašev SLS. Tu nekaj ni v redu in tisti, katerih se to tiče, naj se spomnijo, kaj ni v redu ter naj storijo svojo sveto dolžnost.

K besedi se je oglasil gospod knezoškof ter omenil, kako je od početka sledil delu Slomškove družbe. Želi, da bi uspevalo društvo samo, njeno glasilo in »Slomškov dom«. Zastopnik »Prosvetne zveze« g. Zor je apeliral na sodelovanje pri kulturnem delu. Monsignor V. Steska, zastopnik »Slovenske Straže« je priporočal na delo za to društvo, ki skrbi za prekomajne Slovence. Veljajo naj pa Slomškove besede: »Sveta

vera bodi vam luč, materin jezik bodi vam ključ do zveličavne narodne omike!« Gospod svetnik Čadež primerja delovanje društva studentu, ki si mora delati pot skozi razne ovire, a postane pozneje zmagovit. Ljudi treba bolj zainteresirati, katehetom niti znano ni, kako se je društvo reorganiziralo. Uspehi se bodo dosegli s skupnim delom. Gospa prof. Dolenčeva želi mnogo sreče in uspeha od tistega društva, ki zbira matere, ki so steber vzgoje. Krščanske matere se veselijo dobrih krščanskih učiteljev in učiteljic, vsi naj skupaj delujejo. Predsednik oblastne skupščine dr. Natlačen je pozdravil društvo v imenu stranke, katere poslovodeči podnačelnik je. Pedagogika brez vere je le trenutna, prava in trajna sloni na veri in krščanstvu. Časi, ko smo bili preganjani zaradi krščanske misli, naj se več ne vrnejo.

Sledilo je predavanje dr. Angelika Tomince »O socialni vzgoji«. Govornik je globoko posegel v človeško delo, kako slavi naša doba zmagoslavje s tehniko in kako so pozabili na človeka. Človeški duh hoče vse razkrojiti ter tudi razrušiti temelje družbe, zakone, avtoriteto in pravičnost. Vaznosti dela se mora zavedati že mladina in vaditi obzirnosti do drugih. Vsak ud človeške družbe je potreben in zasluži spoštovanje in ljubezen. Zato obzirnost doma, v šoli in v življenju. Vse ni drugega kakor širši komentar večnega stavka: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.« Predavanje je bilo sprejeto z živahnim odobravanjem.

Iz blagajniškega poročila je bilo razvidno, da je bilo denarnega prometa 60.639 Din 71 par, od tega je bilo dohodkov 32.016 Din 73 par in izdatkov 28.622 Din 98 par.

Poročevalec Avgust Pirc je podal poročilo o podrobnostih Podpornega in tiskovnega sklada. Gotovina 5683 Din 68 par je naložena v dveh denarnih zavodih. Tovariš Lavrič Pavel je poročal o nanovo urejeni društveni knjižnici, ki je na Poljanah št. 13. II. nadstr.

Tajniško poročilo.

Zopet je leto dela za nami. Delo v tem letu je bilo vse drugačno kot sicer. Že na lanskem občnem zboru v Št. Vidu smo ču tili, da se približujemo vedno bolj stanovski združitvi v Udruženje Jugoslov. Učiteljstva. Odstranjene so bile po sprejetju deklaracije in po medsebojnih ugotovitvah načelne in druge ovire, ki so bile dolgo vrsto let vzrok dveh stanovskih organizacij v učiteljskih vrstah. Zato je bilo na širši seji dne 16. okt. 1926 sklenjeno, da se 13. novembra skliče izredni občni zbor v svrhu likvidacije stanovske organizacije in izpremembe društvenih pravil v samo kulturno organizacijo. Ta občni zbor se je tudi vršil dne 13. nov., kjer je z 128 glasovi »da«, 1 »proti« prenehala Slomškova zveza kot stanovska organizacija in je nastala Slomškova družba kot kulturna organizacija, ki goji pedagoško vedo na katoliškem svetovnem naziranju. Na ta način je Slomškova družba začrtala mnogo širši delokrog; kajti odslej niso njeni člani samo učitelji in učiteljice, nego tudi duhovščina, profesorji kakor tudi vsakdo, ki hoče Slomškovo družbo v njenih namenih podpirati. — In res se je odzvalo že lepo število novih članov, 50 po številu, iz vrst prečastite duhovščine, katehetov, profesorjev, ki so priglasili svoj vstop, naročili naše glasilo in ga tudi plačali. Na drugi strani pa je seveda odpadlo tudi nekaj takih članov, ki se našemu vabilu, da bi plačali društveno glasilo, niso odzvali in jih seveda ne moremo imeti samo kot mrtve člane v organizaciji.

Tako je Slomškova družba od izrednega občnega zbora delala prav za prav na svoji lastni reorganizaciji in ni prišla v javnost z večjo prireditvijo kot s širšim zborovanjem na veliko sredo, kjer je imel predavanje dr. Čibej »O problemih moderne vzgoje«. Pač je sodelovala po svojih članih pri kritiki in popravni osnutka šolskega zakona (ki je sedmi po številu) ter po predlaganih izpremembah v okrilju Krščanske šole sodelovala prav za prav pri novem osnutku, ki pride pri prihodnjem zasedanju bodoče vlade v razpravo.

Tudi je sodelovala pri oceni novega učnega načrta za štiri razrede osnovnih šol ter stavila svoje dopolnilne oziroma izpreminjevalne predloge.

Ker so iz našega glasila morala izpasti vsa poročila o stanovskih zadevah, je bilo treba razmišljati, kaj naj se privzame na tisto mesto in videli smo, da je g. urednik izpremembo prav dobro pogodil. Vsesplošno ugaja tudi glasbena priloga.

Nekaj pa odbor v tem letu ni storil: ni namreč ustanovil pedagoških krožkov po posameznih okrajih, ki so predvideni po § 37. društvenih pravil. Morebiti pa je bilo prav tako; v tem času so namreč člani do dobra spoznali, kako jim manjka mesečnih sestankov, kako skupnosti z enakomislečimi.

In prišlo je odboru že prav mnogo želj: Napravite vendar nekaj, da pridemo večkrat skupaj; saj niti več ne vemo, kje smo in koliko nas je. Ne moremo se nikjer tako zapupno in med sabo porazgovoriti. Itd.

Tako vidimo, da je nujna potreba ustanovitve krožkov. Za svoje društveno delo je imel odbor mesečne seje, tudi je sklical dve širši seji in velikonočno zborovanje.

Opaziti je, da je to vse premalo, a zato smo prišli danes skupaj, da napravimo nove načrte za svoje bodoče delo.

Ko pa gledamo nazaj in se obračamo naprej, ne smemo pozabiti onih, ki so bili lansko leto še med nami, letos pa jih že ni več. Spominjam na tovariša Vilfana in tovarišico Anico Medvedovo v Št. Andražu.

Tudi se spominimo vseh onih, ki bi bili radi med nami, pa jih je bolezen priklenila na bolniško posteljo; bodi jim ta spomin topel pozdrav v njih trpljenju.

A mi vsi, ki smo še tu in čutimo moč in veselje do dela, hočemo res delati. Najprej seveda v svojem poklicu po svojih najboljših močeh. Pri tem delu nam je gotovo najboljša opora naša učiteljska kulturna organizacija Slomškova družba in njeno glasilo Slovenski Učitelj, saj črpata iz katoliških vzgojnih virov, ki so edino pravi. Delo v pedagoških krožkih, ki jih bomo ustanovili, nas bo družilo in nam dajalo oporo za naše poklicno delo.

Važno pa je, da se udeležujemo tudi izven poklica, kjer le moremo, da pomagamo ljudstvu do prave izobrazbe.

Znano je, da mnogi tovariši pridno delajo pri gospodarskih in prosvetnih organizacijah, da mnoge tovarišice z vso vnemo delajo v ženskih društvih, v mladinskih organizacijah, vsi pa v pevskih in izobraževalnih društvih.

Ker je Slomškova družba kulturna organizacija, storimo le svojo dolžnost, ako kot njeni člani delamo vsepovsod, kjer je treba širiti izobrazbo in kulturo med narodom. Seveda pa ni vsak in vsaka za vse. Zavrniti pa moram ono neresnično inferiornost, ki jo izpovedujejo nekateri in nekatere, kadar jih kdo prosi za pomoč, za sodelovanje, za so-trudstvo: »ne morem, ne znam.« Saj to ni res! Vsak učitelj, vsaka učiteljica je vendar izobražen član človeške družbe in kot tak je dolžan, je dolžna skrbeti za širjenje izobrazbe med ljudstvom. Vsi pa vemo, da se to mnogo lažje vrši potom organizacije, kakor pa priložnostno in posamezno. Zato je najbolje, da to delo vršimo potom že obstoječih katoliških organizacij, da postanemo njih delavni člani in članice.

Dalje se na noben način ne smemo odtegovati sodelu pri našem katoliškem tisku. Izbira je tu tako velika, da vsakdo lahko pride na svoj račun. Pričenši pri listih za naše najmanjše, potem za našo moško in žensko mladino.

Seveda pa, kdor se čuti zmožnega, lahko poseže še dalje, saj podjetnemu so vsa pota odprta.

Ko pa pomagamo katoliškemu časopisju do razmaha, pa moramo biti čuječi zase in za druge, da nas ne zaloti strup nasprotnega, brezverskega.

Ne recimo, da za to nismo poklicane, da to ni naša dolžnost! Če smo učiteljice-vzgojiteljice in to hočemo biti, potem ne gre naš vpliv samo do šolskega praga, ampak še dalje in globlje v življenje in med narod, s katerim živimo.

Poleg izobraževalnega dela pa je vsepovsod tudi še dovolj dela na gospodarskem, gospodinjstvem in karitativnem polju.

Tako pride prav lahko vsak naš član, vsaka naša članica do dela, ki je njegovemu srcu, ali njegovim zmožnostim bližje.

Ker je torej Slomškova družba kulturna organizacija, ki goji vzgojno vedo na katoliških načelih, je najprimernejše, da njeni člani in članice izsledke katoliške pedagogike praktično uveljavljajo v svojem poklicu in izven njega ter s tem katoliški vzgoji pripomorejo do splošne veljave.

V tem smislu: na veselo bodoče delo!

Poročilo urednika.

Z letošnjim solničnim letom je krenil naš list na drugo stran, namreč na podavanje in proučevanje pedagoškega slovstva ali kakor pravimo, nastopil je v obliki pedagoške revije. Vsled sprejete deklaracije smo stanovsko združeni z UJU; s tem so odpadla podružnična zborovanja in odpadla razna, sicer zelo poučna poročila in predavanja iz teh zborovanj. Z revijo pa hočemo poglobiti notranje šolsko in vzgojno delovanje v aktualnih zadevah splošnega šolstva in posebej o šolskih razmerah v Sloveniji. Res je na svetu mnogo pedagoških revij in znanstvenih zbornikov, že sosedni Nemci nam s svojim visoko razvitim šolstvom nudijo polne zaloge kulturnega gradiva; toda vsi ti zborniki so večinoma dragi, a kar je glavno, je to, da predstavljajo članke za vse drugačne pokrajinske in krajevne prilike, kakor so naše. Načelo pa velja, da si uredimo jugoslovansko šolstvo kot poseben tip iz naših naravnih in narodnih razmer. - Delamo za šolstvo in prosveto, ki utrjuje naše narodno in državno edinstvo. Pri vzgoji pazimo na slovensko domovino in na skupno državo. Tuje revije imajo že vsakdanje šolske članke v drugačni sestavi pred seboj, članke, ki se ne prilagajajo jugoslovanskemu čuvstvom. Pri tem tudi ne moremo vsega tujega posnemati ali vse tuje kar presajati na naša tla. Dasi se sicer ne obdajamo s kakim kitajskim zidom, je vendar treba dati naši domači samobitnosti potrebno rast in zdrave pogoje za ta obstanek. Ta poudarek je bolj viden, ako primerjamo kaj iz zgodovine. V tem nam bo marsikaj pojasnila se-

daj izhajajoča »Narodna enciklopedija SHS«. Nekdanje viteštvo v srednji Evropi in njeva vladanje nad podložniki z utrjenih gradov, pa primitivno življenje našega seljaka v borbi s turškimi navali, kažeta svoj posebni kulturni svet. Tudi poslanstvo sv. Cirila in Metoda živi pri nas v luči, ki je sosednim Nemcem in Italijanom neznana. V nemških in tujih revijah torej ni ozira na nas, zato si moramo tako rekoč sami zbrati naše ude in našo moč ter najti krepko podlago v našem vzgojstvu. Ne mislimo vsega tujega zavreči, a smoter o narodni svojini moramo imeti pred očmi in se držati tu svetopisemskih besed: »Preiščite vse in ohranite, kar je dobro!« Razumljivo je, da je treba to dobro dati mladini in najti pota, da čimprej in čimbolj to spozna. V tem oziru so vrlo ustrezala predavanja na lanskih »Kmetijskih dnevih« v Mariboru, od katerih je nekatera prinesel tudi »Slovenski Učitelj«. Krepak poudarek je pri tem bil, da je otroka na deželi vzgajati za kmetijski, v mestih pa za obrtniško-trgovski in delavski stan. O občji potrebi in uporabi učnega načrta so letos izšle izrazite misli mentorja Roloffa. Kako se je lotila razvoja otroške samostojnosti znana vzgojiteljica Montessorijeva, sem uredil s kritičnim člankom. Kako je z delovnim poukom in roko-tvorjenjem, je očrtal marljivi opazovalec šolskega življenja sotrudnik Hribski. Znanstveno in temeljito je sestavljen članek profesorja dr. L. Sušnika »Šolstvo na Poljskem«. Zbranega je bilo še mnogo drugega pedagoškega in kulturnega gradiva, katerega pa ni potrebno tu omenjati. Listu je pridejana posebna glasbena priložba za šolske zборе, ki jo urejuje Rudolf Wagner. — Pedagoško slovstvo je dandanes zelo razpleteno in k pedagoški prispevajo svoje izsledke tudi druge znanosti. Zato potrebuje list sotrudnikov. Teh bi se kaj več dobilo, ko bi bilo več umevanja za članke. Premalo umevanja za bistvo, kaže na malo sodelovanje in poseben primanjkljaj so sedaj predavanja, ki so se dobivala iz delovanja prejšnjih podružnic. Letos je največ gradiva od profesorjev in duhovnikov, tudi en zasebnik je prijel pero za list. Pričakujem več sodelovanja od strani osnovnošolskega učiteljstva. Uredniku revije se je pa bati, da se mu bo pripetilo, kakor nekoč pisatelju Finžgarju. K temu je namreč, ko ga ni bilo doma, prišel neki beraček ter pri čakanju ogledoval po sobi razne zanj neumevne moderne podobe, končno pa s svojim »umetniškim« umevanjem rekel gospodinji: »Kaj ne, to pa gospod sami štrihajo?« Ker tudi resne besede včasih ne zaležejo dosti, sem to pot končal s šaljivimi.

Članarina za list se je postavila letno 50 Din.

Volitev odbora.

Za predsednika je bil soglasno izvoljen Iv. Štrukelj. V odbor so prišli poleg dose-

danjih odbornikov se: Duhov, svetnik And. Ažman, profesor dr. Lovro Sušnik in mestni župnik pater dr. Gvido Rant.

K sklepu se predsednik zahvali za obilno udeležbo in sodelovanje ter vabi na prihodnje božično zborovanje.

Delo, podlaga naše narodne vzgoje.

Razstava ročnih del učiteljskega tečaja, - Šolstvo v nekdanji Srbiji. - Zasluzen srbski pedagog o moder. šoli. - Iz naroda za narod.

Ob zaključku enomesečnega tečaja za ročna dela, ki se je vršil meseca avgusta na srednji tehnični šoli v Ljubljani in se ga je udeleževalo 60 učiteljev in učiteljic iz Slovenije ter nekaj gostov iz ostalih pokrajin naše države, je bila od 14. do 17. na srednji tehnični šoli razstava ročnih del, ki so jih izdelali udeležniki tečaja. Na razstavi so bile zastopane vse tri glavne stroke, kartonažna, mizarska in pletarska, kakor tudi lesna z intarzijo, barvanje na svilo, slikanje na steklo; vžiganje v les, gnetenje, modeliranje.

Tečaj je priredil podmladek Rdečega križa ter ga je vodil poverjenik društva »Prijatelja ručne nastave« g. ravnatelj Novak, ki sta mu pomagala strokovna učitelja gg. Mrcina in Uršič.

Tečaj je v mesecu juliju posetil tudi poslanec ministrstva prosvete g. inspektor Jovo Jovanović, ki je tudi višji funkcionar v glavnem odboru Podmladka Rdečega križa.

Inspektor Jovanović je posetil vse tri stroke: kartonažno, pletarsko in mizarsko, ter je bil z uspehi nadvse zadovoljen. Po izvršeni inspekciji so se zbrali tečajniki v skupni predavalnici, kjer jim je odlični gost obrazložil razne aktualne probleme o našem šolstvu, ki se mora otresti vseh tujih vplivov. Iz izkušenj in opazovanj našega preprostega naroda si moramo izkristalizirati svojo lastno, narodno pedagoško!

G. Jovanović je na jugu dobro znana pedagoška osebnost, ki ima za razvoj srbskega šolstva največ zaslug. Nam je dosedaj znan samo po svojih pedagoških spisih ter po osnutku novega zakona o našem šolstvu, ki se kratko imenuje »Jovanovičev projekt«. Predavatelj je ob tej priliki svojega poseta na tečaju izvajal:

V življenju so vedne in večne borbe, tako tudi borbe in delo za reforme šole, ker hočemo vedno še kaj boljšega, kakor pa imamo že sedaj. Navesti hočem kratko sliko šolstva v nekdanji Srbiji. Pred dobrim polstoletjem je bilo samo 72 učiteljev, ki so poučevali 2870 učencev. Med njimi je bilo samo 50 deklic. Po tedanjih nazorih deklica ni spadalo v javno življenje.

A šolske razmere so bile kaj primitivne! Še ko sem jaz hodil v šolo, smo sedeli kar

na tleh, na nizkem stolu pa je sedel naš učitelj — »učo«, z dolgo šibo v roki. Kogar je poklical in se ga je dotaknil, ta je bral iz kake cerkvene knjige. In kdor je prinesel našemu učitelju več rakije, ta je bolje bral...

Kdor je pohajal in dovršil to šolo, je bil kmalu dober za učitelja ali popa.

Geografije, botanike nismo poznali. Kaj in čemu nam botanika; travo, deteljo — poje živina, pa gotovo... A prišel je čas, ko smo začeli tudi mi reformirati šolstvo po francoskem in nemškem sistemu. A kaj! Zopet so nam bile sovražne vsemožne neprilike. Ob svojem začetku sem imel v enem razredu vsolanih 9 političnih občin, otroci so prihajali po 2 uri daleč, in v zimi, v blatu... s seboj je prinesel le kos koruznega kruha; a deca v Nemčiji je imela v šolo 5 minut.

Od poti in mraza izžrpano dete pač ni bilo tako sprejemljivo za pouk, dasi je bilo nadarjeno, — kot srenejši otroci na severu.

Spoznali smo, da ne bo šlo samo golo posnemanje. Ozirati se bo treba na splošne razmere, klimo in vse druge prilike.

Ako boste dali francoskemu kmetu predpisano dozo kinina, ga bo mrzlica opustila, dajte isto množino našemu seljaku, pa ne bo prav nič pomagala. — Tudi medicina ve, da ne gre zdraviti vseh ljudi po enakih receptih.

Zato se je treba obrniti tudi pedagogom v narod, in iz njega luščiti pridobitve zase ter na ta način stvoriti narodno pedagoško.

Nam mora biti osnova — rodbina, Nemcem komanda.

»Vsedite!« — »Vstanite!«... »Čitajmo!« — Samo zapovedovanje rodi lečasne uspehe, ki se prehitro pozabijo. Zato je dal naš seljak nerad otroka v šolo, ker ni imel vidnih uspehov. Šolo je smatral primerno za gospodo, s knjigami naj ima posla le pop.

Kaj pa je pravila otroku stara šola:

»Ovca nam daje volno, meso...«, a otrok je vedel, da nam ovca ne da ničesar, da ji le mi vse vzamemo, nazadnje pa še življenje. Saj je to vendar naše dete že vedelo vse prej, preden je prišlo v šolo, kjer so ga mučili s formalnimi stopnjami in s formuliranimi stavki.

Kar je rabil resnično v življenju, to mu je dala šele »13. šola« — dom.

Mati je učila hčerko v kuhinjo, k perilu. Oče je učil sina na polju in v hlevu brez vsakih modernih, tujih pripomočkov, pomagala mu je sama narurna logika — najboljša učiteljica.

In uspehi! In veselje vse rodbine, ko je povedel sin volé prvič sam na oranje. Svečan trenutek je bil v družini, ko ga je blagosloivil oče in mu izročil vprego z besedami: »Oralo in motika hranita svet, nai hranita tudi tebe i nas!«

Pozimi se je nadaljevala »13. škola«. Izrabila sta s sinom prosti čas, delala sta kosišča, grablje, ročaje.

Delala je vsa rodbina, saj naš narod časti delo najbolje, v dokaz temu nebroj božansko lepih pregovorov baš o delu.

»Brez dela ni jela!« itd. —

Ni čudno, če ni narod videl v sistemu prejšnje šole svoje rešitve. Saj o delu ni bilo v šoli niti duha niti sluha. Zato so rajši obdržali deco doma, za pastirje. Seljak je plačal sicer kazen, letno do 60 Din, a če je najel tujega pastirja, mu je plačal do 300 Din.

Roki, ki ustvarja vse, kar vidimo, tej roki ni bil dan nikakr posej v šoli. — Zato pa je zahtevala moderna pedagogika — načelo preprostega našega seljaka: »Učimo deco dela! Že v šoli!«

In samo zato smo morali vpeljati v šolo nov predmet: ročna dela, ki naj goje in bude spoštovanje do dela, in ljubezen do njega.

Naj navedem še resnično sliko iz svojih bogatih spominov, kot uspeh naše nekdanje stare šole:

Pred več desetletji smo odslovili iz učnega zavoda na gimnaziji nekega dečka po § 42. Ni ustrezal pogojem: matematika — dvojka, zgodovina — dvojka — dvojka... Bil je »glupan«, »nevaljavac«, »magarac ne zna ništa«, — taka je bila njegova ocena.

Pred leti me je nagovoril gospod in mi je začel o pravkar navedenem praviti. Danes je popularna oseba, bogataš in narodni poslanec. Pa mi je slikal podrobneje — »šolske metode so slabe, človekove psihologije ne razumejo...«

Jaz sem ga samo gledal in poslušal; on, ki ga je pognal § 42. — In nadaljeval je:

Po prehitro »dovršeni« šoli je odšel h krojaču, ki je spoznal, da ima pripravne roke. Po prvih dneh ga je mojster pohvalil, njega, ki je do tedaj prejemal od vseh strani samo psovke in batine. »Izglejda, da češ naučiti.« Ko mi je to rekel mojster, sta začela moja zavest in veselje rasti. In ljubezen do dela me je gnala po končani vajeniški dobi v svet: v Švico, Nemčijo, Francijo. Pridno sem uporabljal prosti čas, še sedaj se učim angleščine. Tudi vaša pedagogika in psihološka dela sem čital, gospod inspektor.

In ko sva stopala po ulici, se poslanec ustavi, pa pove, da je to njegova »kučica«. Pogledam: Bože, saj je vendar petnadstropna!...

Odzval sem se vabilu in šel z njim.

In ko sem odhajal, sem mislil na § 42., na »glupana« na »nevaljava«. — In v glavi mi je rojilo še njegovo pripovedovanje, da ga je rešil samo mojster s svojim naravnim razumom, ko ga ni mučil s kvadratnimi koreninami, z $(a^2 + b^2)$.

Zopet sem se spomnil na naravno logiko, ko mu je mojster najprej vse narisal na papir, ko ga je učil nazorno. Opustil je ves verbalizem, prijel se je ponazorovanja.

Oprijeti se bo treba nam vsem praktičnega pouka. Saj tudi medicinci režejo in

secirajo ter zasledujejo živce po telesu, ne iz knjige; zoologi ne študirajo več samo iz knjig, ampak v kabinetih in prirodi.

Meso postaja, kar je propovedoval pred dobrimi 330 leti nesmrtni Čeh Jan Amos Komensky v svoji knjigi »Orbis pictus«. In po njegovih stopinjah gre naša pot še bolj-šemu nasproti.

Večno nezadovoljstvo! Vse bolje in bolje! In čez desetletja nam že uspehi, ki jih danes blagrujemo, ne bodo več po volji. Nasmehnil se bomo ob spominu nanje.

In g. inšpektor se je spomnil še svojih borb za nacionalno pedagogiko, in borb za priznanje dela v šoli. Tekom 35 službenih let je vzgojil ca. 800 apostolov dela, ki so mu sedaj največja opora v skupnem strem-ljenju.

Saj dobre ideje napredujejo počasi, ker zahtevajo mnogo dela.

Vse moje delo, posebno ono, ki sem ga imel, da sem vstavil pri našem novem šolskem zakonu zahtevo vpeljave ročnih del, bi pa bila samo pismenka na papirju, če se ne bodo učitelji sami spoznali s pojmi raketovnega pouka.

Biti moramo narodu brat in sestra, oče in mati, ne samo uradniki.

— Preprost narod razume otroško dušo bolje, kot mestne porodice. — Selsko dete se igra v blatu. »Le igraj se sinko,« mu bo dovolila skrbna majka. A mestna mamica? Vzdignila ga bo od tal, ozmerjala ga, ker se maže, ter odnesla od tako ljubelega igrišča in blata med štiri stene v sobo.

Hram prosvete je hram naroda, je hram Boga. Saj je namenjen nam najdražjemu — našemu potomstvu, ki je najlepši dar narodu.

Izvajanja odličnega srbskega pedagoga so izzvala med udeleženci tečaja splošno odobravanje in ker pričajo o novem duhu, ki vej v našem šolstvu, smo jih na kratko navedli.

»Slov. Narod« štev. 177.

Praški mirovzgojni kongres.

Uspeh je bil nepričakovan. Pod geslom »Mir po šoli« se je zbralo v Pragi 400 učiteljev in vzgojiteljev iz 19 dežel. V treh dneh so se poučili v marsičem, o vsem, kar se je doslej preskusilo v različnih šolah, da bi se otroci vzgajali po potrebi povojne dobe. To se pravi: kako naj bi doumeli, da smo tudi udje človeštva, ne samo državljeni in družinski udje. Umevanje vseh narodov in simpatija do njih mora spopolniti ljubezen do domačega kroga. Vsesvetki čut se mora pridružiti dosedanjemu samo narodnemu čutu. Nesebičnost je prava pravica (etika), ne le med posamezniki, marveč tudi med narodi.

O dušeslovni strani tega zadatka, o otroških naгонih, ki se dajo pridobiti s stran-potico ali so je dostojne, o znanstvenih metodah posvetovanja in stavopisa (glede otroških mišljenj ali predsodkov) so poročali pristojni znanstveniki. Potem so strokovnjaki pripovedovali o svojih lastnih skuš-

njah o poučevanju zgodovine, zemljepisja, prirodoznanstva, leposlovja, tudi o praktičnih sredstvih: medsebojnem dopisovanju ali posejanju otrok iz raznih dežel, mednarodnem taborjenju, izmenjavanju učil.

Posebna razprava se je razvila o potrebi, da se v učbenikih mnogo izpremeni glede zgodovine, da se odpravi prevelika hvala svojega naroda in prečesta nagnjenost k ščuvanju proti drugim. Na tem polju so učiteljske zveze v nekaterih deželah že krepko začele delovati ter so odklonile pretirano narodne (šovinistične) knjige. Res opogumljiva je ugotovitev, da so povsod, ne le na eni strani važnih deželnih mej, ampak na obeh straneh rastoči krogi, da se polotijo te potrebne naloge.

Praska konferenca se je celo pretvorila v kongres. Zaščitnik je bil predsednik Masaryk. Pozdravila sta ministra Beneš in Hodža. Vpisalo se jih je 494. Izmed 400 resničnih udeležencev je bila tretjina Čehov, tretjina Nemcev in tretjina pripadnikov različnih narodov iz 17 drugih držav. Kakih 250 je bilo esperantistov, izvečine učiteljev in učiteljic, in izmed ostalih 150 se jih je, kakor se zdi, polovica nekoliko naučila esperanta zaradi konference, n. pr. znani pedagogi kakor profesor Casimir iz Haga ali dr. Ogoun iz Prage. Torej je v celem najmanj tri četrtine udeležencev razumelo jezik.

Poročila v narodnih jezikih znamenitih Francozov, Angležev, Nemcev, Čehov in Američanov so se sproti ustno prevajala v esperanto. Drugi poročevalci so se sami posluževali esperanta kakor tudi predsednik profesor Bovet. V celem se je pomožni jezik rabil vedno bolj in zadnji dan je skoraj preveč topil ves kongres, kjer so se nekateri znamenitniki, ki se niso naučili esperanta, čutili nekoliko osamljene, a so vendar hkrati občudovali to novo lahko občevalno sredstvo in zbudila se jim je želja, da si z njim spopolnijo svojo kulturo.

Edmond Privat.

Iz časopisa »Esperanto« prevel F. Št.
(Dalje.)

Darovi, oziroma vplačani deleži za »Slomškov dom« v Ljubljani.

(Dalje.)

Po manj kot 50 Din so darovali: Jan Oblak, kaplan Sparhagl, upravitelj Malešič, učitelj Pirc, Dora Werne, učitelj Kocijančič, Pavla Munda, Franja Pogačar, upravitelj Rostohar, učiteljica Marinko, Stana Komar, Mar. Tomc, Mar. Kordiš, Papler, Stanko Tavželj, Ivanka Ambrožič, Anica Lebar, Alojzija Jeglič, Mila Bajčeva, Angela Hafner, Pavel Zajc, Iv. Pristov, Ivan Noč, Anton Zore, Fran Vidmar, Anton Golf, Al. Štrukelj, Jan. Meršolj.

Posojilnice: Radeče pri Zid. m. (Din 100), Struge (50), Hrastnik (50), Sostro (100), Homec (25), Cerklje pri Kranju, Vič, Selce, po 100, Bloke (25), Šmartno pri Litiji (100),

Šenčur pri Kranju (50), Vrhnika (100), Sostro (50), I. del. kons. društvo v Ljubljani, Vojnik, Križevci pri Ljutomeru po 100, Kropa (25), Cerklje, Gor. (20), Sv. Križ pri Litiji (50), Smlednik (500), Škofja Loka (150), Vrhnika (50), Kranjska gora (20), Gornja Radgona (100), Zagorje (250), Vinica (100), Tržič (250), Cerklje, Dol. (500).

Zupanstva: Toplice, Dol. (50), Sodražica (100), Cerklje ob Krki (200), Šenčur (50), Zg. Tuhinj (200), Vič (50), Bloke (50), Kostanjevica (100), Predoslje (50), Preddvor (100), Moravče (25).

Kmetijsko društvo Št. Vid nad Cerknico (50 + 100), Kmet. društvo Metlika (100), Prosvetno društvo Lukovica (50), Izobraževalno društvo Nazarje (50), Prosvetno društvo Reteče (50), Dekliška Mar. družba Žiri (50), I. del. kons. društvo Jesenice (100).

Družini Burger, Smlednik (300), Dr. Jos. Česnik (30 + 50), darovanje v Št. Vidu (kršč. šola 660), dr. Juro Adlešič (50), dr. Anton Breclj (50), Fran Lavtizar (50 + 200), Hudovernik & Co. (500), Jos. Reichmann, Sromlje (60), Martin Pluh, Črnomelj (100), Jož. Vukšinič, Iv. Jerina, Anton Kocjan v Metliki po 100 Din; Jože Burger, Smlednik (50).

Učiteljstvo: Minka Odlasek (30), Pavla Peternel (25), Ana Šeme (50), nadz. Lužar (30 + 50), A. Pirc, Janko Malešič, Lovro Jevnikar (50), Jul. Kocijančič, Pavla Munda (30), Franja Pogačar (25), Urška Porenta (50), Šentjur (40), Marijana Maja (50), Jos. Ukmar (50), Amalija Marinko, Stana Komar, Al. Peterlin (100), Mar. Tomec, Kordiš-Rott (30), Mar. Papler (25), Jos. Tavželj (50), Ivanka Ambrožič, Stefanija Šubert (50), Anica Lebar, Al. Jeglič, Mila Bajčeva, Jos. Vrbinc (50), Beti Huter (100), Angela Hafner (30), Leopoldina Rant (50), upravitelj Štrukelj (50), Slava Rogl (120), Marija Sadarjeva (100), Ant. Kadunc, Marica Strašek (40), Erna Razlag, Ptuj (50).

Duhovščina: Dekan Plantarič, Iv. Filipič (40), Fr. Zbašnjak, Jan. Kramar (20), Martin Poljak (50), frančiškani Brezje (100), prošt Andrej Kalan (1500), Peter Hauptmann, Vacl. Vondrašek (50), Fr. Pokorn (100), Karl Sparhagl, Anton Žnidaršič (50), Ivo Kušar (80 + 50), župnik Gora (50), Matej Tavčar (50), Jan. Gnezda, Val. Oblak (50), Fr. Pengov (50), Jan. Barle, dr. Al. Ušeničnik (50), dr. Fr. Ušeničnik (50), Al. Markež (50), Andr. Ažman (100), Jan. Bizjan (25), Ivan Pintar, Ant. Čadež (50), dr. Fr. Jaklič (50), dr. Ciril Potočnik (50), Jernej Hafner (50), Gašpar Porenta (50), Fr. Gabrovšek (50), Fr. Ferjančič (50), dr. Jos. Demšar (320), Anton Zore, Fr. Nastran (50), Janko Kraljič (50), Ign. Nadrah (100), dekan Šarc v Ameriki (1130), Anton Golf, Jernej Pavlin (100), Pavel Podbregar v Ameriki (520), Al. Štrukelj, Viktor Krugl (50), Jos. Eppich, Ivan Žerjav (50).

Dohodkov: 14.900 Din

Stroškov: 2.336 Din

12.564 Din

5. Prošnji ples.

Živo.

Fr. Bevk.

Martin Železnik.

p

Danes smo pri zlati volji, zavrtimo se o-ko-ti;

mf *f*

naj na zemljo dež rosi, naj nam trava ze-le-ni,

p *mf*

naj nam usod-ce vino te-ce, naj se hrub vsèmi-ènik pelje,

f

je-dli bo-mo deca mi, starši, dekle, mlajci, vsi,

da trebu-šček se na-pa-se, in nam tolišča brada zraste.

6. Škrjanček.

Priprosto.

Mokriški.

M. Želcziuk.

Škr-janček poje, žurgoli, se jutra dneva veseli. Škr-
Škrjanček poje, žurgoli in kmetiču o-braz jasni, mu
Škr-janček poje, žurgoli, pod večerno ne-bo leti. Vi-

janček po-je: be-li dan. Druguje se nad rož-no plan.
slajša težki, žrdi trud, ka zar pripeka ga sred grud.
so ho v zraku on pojoc, kmetiču vošči: lah-ho noč!

7. Pojmo spat.

Zelo nežno.

Fr. Bevk.

Martin Železnik.

pp

Pojmo, pojmo, pojmo spat, angelček je zlat,

pp *p*

mf *f*

posteljco po-sle-lje, v so-bo nas po-pe-lje,

p

p *pp* *mf*

ra-hlo za-b-de-ne, vrača nam zakle-ne: k nam ne

p *pocasi* *pp*

sme-jo škratci-zdaj mo-li-mo brat-ci!

8. Šolarska k sv. Duhu.

Jakob Aljaž.

S krepkim glasom, povzdi-gni mo in zaupno

usi re-ci-mo: Pridi, pridi sve-ti Du-h,

pridi, pri-di sve-ti Du-h.

prepotrebno ustanovo ter prositi za vsestransko podporo. Vsako pojasnilo v zadevah »Moderne Galerije« daje tajnik, g. dr. Lav. Vavpetič, odvet. konc., Ljubljana, Kralja Petra trg 2 (dr. Kandare), kjer se sprejemajo tudi prijave članov ter poverjenikov. — Odbor »Moderne Galerije« v Ljubljani.

Narodne enciklopedije so izšli 18., 19., 20. in 21. zvezek. V 18. zvezku je članek o nabavnih združenjih od M. Avramovića. Večji članki so nadalje: Narodna banka, Narodna skupščina, Narodno vijeće, Netunske konvencije, Nijejsko carstvo. V 19. zvezku je 24 strani dolg članek o noši v naši kraljevini. Nadalje je opisan razvoj novcev. Zgodovinski sestavki so: Novo brdo, Numismatika jugoslovanska, Stojan Novaković, Obradović Dositej, Ohrid. V 20. zvezku najdemo večji članek (17 strani) o občini, o orožju (9 strani), Osijek, Otoci, Paleografija (razvoj in uporaba latinice, cirilice in glagolice), Paleolitsko ljudstvo. V 21. zvezku so: Pasma domačih živali, Pašić, Pećinska fauna, Pećska patrijaršija (10 strani), Petrografija (Nauka o stijenam), Petronijević Branislav Dr. Tako obsega enciklopedija polno zgodovinskih, življenjepisnih in drugih krajsih in daljših sestavkov. Narodna enciklopedija ima preko 140 sotrudnikov, med temi 67 univerzitetnih profesorjev, 7 ministrov in 5 višjih častnikov. V prvih dveh knjigah je zbranih 6555 člankov. Tiska se obenem v cirilici in latinici ter izhaja mesečno. Zvezek stane pri predplačilu 40 Din, brez poštne. Naroča se pri Bibliografskem zavodu d. d. Zagreb, Gundulićeva ulica 29.

F. F. L.

PODPRITE NAŠE GLASBENE LISTE Z NAROČNIKI!

Zdajle, ob pričetku dela po društvih so vsi odbori in voditelji posameznih odsekov zaposleni z snovanjem načrtov za prihodnjo sezono in s pripravo gradiva. Tudi društveni in cerkveni dirigenti morajo že naprej misliti, kakšna bo smer njihovega dela v prihodnji sezoni. Vse te moramo ponovno opozoriti na tri naše edine glasbene liste: »Cerkveni Glasbenik«, »Zbore« in »Pevca«.

Zlasti pri sestavi posameznih sporedov je treba zmeraj in zmeraj prelistavati celotne letnike posameznih listov. Ko dobiš posamezne številke v roko, tedaj marsikaj, kar bi zaslužilo posebno pozornost, zgine; marsikatera pesem na prvi mah ne prija, toda pozneje, ko jo v drugih okolnostih zopet opaziš, se zdi nekam drugačna, nova, vse večje pozornosti vredna. Vsaka posamezna številka vsakemu v vseh raznovrstnih prilikah res ne prija, toda v celotnem letniku bo pa vsak dobil skladbe, ki jih bo mogel pri tej ali oni priliki, koncertu, prosvetni prireditvi, prav s pridom porabiti. Ravno to, da gledamo posamezne liste od številke do številke in ne od letnika do letnika, je večkrat krivo, da vsega priznanja vredne skladbe prav velikokrat ne najdejo onega upoštevanja, kot bi ga zaslužile.

»Cerkveni Glasbenik« je prekoračil letos že Abrahama in nosi v svojih letnikih polno prvovrstnih proizvodov. Hrvatska »Sv. Cecilija« piše o prilogah tole: »Da nemaju Slovenci na glasbenom polju ništa više od tih priloga, mogli bi ponosno stupiti u kolo drugih kulturnih naroda.« (Sv. Cec. 1918, št. 146.)

V svetni literaturi je nastala po prestanku »N. A.« velika vrzel. Skladatelji sami niso mogli zalagati novih skladb, založnikov ni bilo 'dobiti in književni trg ni mogel pokazati kaj novega.

Tej potrebi sta skušala in še skušata odpomoči »Pevca« (v VII. letu) in »Zbori« (v III. letu).

Programi pevskih prireditev kažejo, da sta bila oba potrebna in da sta zmeraj bolj potrebna. Pri pregledovanju prejšnjih »Zborovih« letnikov najdeš skladbe, primerne za vsakovrstne zборе: za bolj, srednje ali manj izurjene, za ljubitelje narodne kot tudi umetne pesmi.

»Pevec« je glasilo zborov, včlanjenih v »Pevski zvezi«. Z enim očesom gleda »Pevec« na potrebe podeželskih zborov, z drugim pa podaja roko novim smerem v glasbenem razvoju, vedno pa izbira povsem estetskim razmeram odgovarjajoče skladbe, bodisi oblikovno bodisi vsebinsko.

Vsi trije listi pa rabijo naročnikov, da bi mogli v bodoče živeti in ne samo živetariti. Dolžnost vseh pevskih zborov je, da si taiste naroče. Vsi prijatelji lepe pesmi morajo taiste povsod najbolj priporočiti. Razumljivo je, da sila težkih gospodarskih razmer marsikaj onemogoči, vendar pa ne sme vsega uničiti. Vse oblasti (državne, oblastni odbor, mestna občina ljubljanska) morajo tukaj storiti svojo dolžnost.

D.